

Kunnen we elkaar ontmoeten?

*Een onderzoek naar een gemeenschap in Bijbelse zin
...en de zin daarvan voor wijkbewoners.*

Colofoon

Dit is een afstudeeronderzoek als afsluiting van de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk aan de Christelijke Hogeschool te Ede. De opdracht is gegeven door de Ontmoetingskerk Schollevaar, te Capelle aan den IJssel. Het onderzoek is uitgevoerd door Gert van den Bos.

Omslag foto:

Op de voorkant is een foto te zien van een groot speelveld middenin in het Schollebos. Dit bos grenst aan de wijk Schollevaar. Met enige regelmaat worden er evenementen georganiseerd op dit veld. Maar buiten de evenementen om vindt op dit veld veel ontmoeting plaats. De foto symboliseert, in het kader van de thematiek van dit onderzoek, het speelveld waarbinnen ontmoeting kan plaatsvinden. Ruimte, netwerk en allerlei vormen van spel beogen die ontmoeting.

Opleidingsinstelling:

Postadres:
Postbus 80
6710 BB Ede

Bezoekadres:
Oude Kerkweg 100
6717 JS Ede

Opdrachtgever:

Zevensprong 4
2907 TK Capelle aan den IJssel

Student:

Student: Gert van den Bos
Studentnummer: 131290
Opleiding: GPD-DTO (flex)
Onderdeel: afstudeeropdracht

Naast student, ook missionair
diaconaal werker bij de
opdrachtgever.

Inhoudsopgave

Colofoon	1
Inhoudsopgave	2
Samenvatting	4
Voorwoord	5
Hoofdstuk 1: gemeenschap in Bijbelse zin	6
inleiding	6
1. literatuur & traditie	6
<i>reformatie</i>	6
<i>missio Dei</i>	8
<i>gemeenschap en kerk</i>	10
2. context Ontmoetingskerk Schollevaar	11
<i>conclusies Dorst – gemeenschap</i>	11
<i>aanbeveling Dorst – gemeenschapsvorming</i>	12
<i>projectplan Ontmoetingskerk over gemeenschap</i>	12
3. nieuw testamentische beelden	13
<i>lichaam van Christus</i>	13
<i>akker, bouwwerk, woonplaats/huis – van God</i>	13
<i>licht & donker, gist, zaden, mensen van God</i>	14
conclusies	14
Hoofdstuk 2: groeiprocessen van beginnend gelovigen	16
inleiding	16
1. inzichten uit de literatuur	16
<i>bekende route</i>	16
<i>inzichten mbt geloofsgroei beginnend gelovige</i>	17
<i>beleving in deze tijd</i>	18
<i>blokkades</i>	18
2. modellen	19
<i>Keller</i>	19
<i>Moynagh – dienen eerst route</i>	20
<i>Hirsch</i>	21
<i>Dekker & 3 cirkels</i>	22
<i>Projectplan Kruispunt-Oost</i>	22
conclusies	23
Hoofdstuk 3: in ontmoeting met wijkbewoners	25
inleiding	25
1. bijdrage gemeenschap aan wijkbewoners	25
<i>welkom</i>	25
<i>nieuwsgierig</i>	26
<i>ruimte voor interactie</i>	27
<i>getuigende contacten</i>	27
<i>vrede & rust</i>	27
2. verlangen naar gemeenschap of een viering	28
<i>lage drempel</i>	28
<i>gemeenschap van mensen</i>	29

<i>het is goed voor je</i>	29
3. <i>weerstand</i>	30
<i>veroordeling</i>	30
<i>hypocrisie</i>	30
<i>verschil leven & kerk</i>	31
<i>gemeenschap van mensen</i>	31
<i>tijd & thuissituatie</i>	32
<i>cognitief hoog niveau</i>	32
4. <i>beeld van het lichaam</i>	32
<i>conclusies</i>	33
Hoofdstuk 4: in ontmoeting met missionaire projecten	35
<i>inleiding</i>	35
1. <i>gemeenschappen betrokken & getuigend aanwezig in de wijk</i>	35
<i>aanwezig in de wijk</i>	35
<i>getuigend aanwezig</i>	36
2. <i>bijdrage gemeenschap aan proces van geloofsgroei</i>	37
<i>missionair traject</i>	37
<i>groeiproces</i>	39
<i>conclusies</i>	40
Hoofdstuk 5: conclusies	41
<i>inleiding</i>	41
1. <i>gemeenschap</i>	41
<i>boven</i>	41
<i>binnen</i>	41
<i>buiten</i>	42
2. <i>wijkbewoner</i>	42
<i>boven</i>	42
<i>binnen</i>	42
<i>buiten</i>	42
3. <i>kunnen we elkaar ontmoeten?</i>	43
<i>boven</i>	43
<i>binnen</i>	43
<i>buiten</i>	44
<i>droom tot slot</i>	44
Hoofdstuk 6: aanbevelingen Ontmoetingskerk (...)	45
<i>bestaande gemeenschappen</i>	45
<i>nieuwe gemeenschappen</i>	46
<i>groeiperspectief</i>	46
<i>Bijbelstudie</i>	47
<i>vieringen</i>	47
<i>blokkades</i>	47
<i>(...)</i>	47
Literatuurlijst	48
Bijlage A – methode van onderzoek	49
Bijlage B: verzameldocument gespreksverslagen wijkbewoners	53
Bijlage C: verzameldocument gespreksverslagen projectleiders	60

Samenvatting

Een gemeenschap in Bijbelse zin is een gegeven en is verbonden met Christus. De Bijbel en de sacramenten zijn aanwezig en de leden zetten zich voor de gemeenschap in met hun van God ontvangen gaven. Dat lijkt als het goed is op een kerk, maar een kerk heeft meer in zich, namelijk het uitreiken naar de wereld om zich heen. Andere vormen van gemeenschap dan de kerk nu al is, blijken juist daartoe goed in staat. Gemeenschappen die relevant betrokken zijn, middenin het leven staan en zich van nature vermenigvuldigen. De kerk heeft diverse vormen van gemeenschap nodig en kan die ronduit kerk noemen omdat zij mede het wezen van de kerk vormgeven.

Vanuit het perspectief van een wijkbewoner kunnen er blokkades zijn op de weg richting kerk en geloof. Die blokkades kunnen worden overkomen door wijkbewoners te dienen bij hulpvragen of op scharnierzakmomenten in het leven, maar ook door ontmoeting te organiseren rondom gemeenschappelijke verlangens. Dan kan er gemeenschapsvorming in het gewone leven plaatsvinden. Het vraagt daarnaast om een oordeelsvrije ruimte. En juist in die ruimte komt het evangelie ter sprake en tot bloei omdat het gedeeld wordt dichtbij het leven van alledag.

De traditie, de literatuur, maar ook de geïnterviewde wijkbewoners en bezochte missionaire projecten laten zien dat *we elkaar kunnen ontmoeten*. Door allerlei vormen van gemeenschap op te zetten, is de kerk in staat met Gods Liefde uit te reiken over weerstanden en blokkades van wijkbewoners heen. Net zoals Hijzelf deed en doet!

Voorwoord

‘Valt er wat te vieren?’

Onder die titel begonnen de eerste stappen die geleid hebben tot het afstudeeronderzoek dat nu voor u ligt. Als missionair diaconaal werker in de wijk Schollevaar van Capelle aan den IJssel hield die vraag me namelijk bezig. Vanuit de Ontmoetingskerk hebben we veel contacten mogen leggen in de afgelopen jaren. Maatschappelijk dienend zijn we betrokken aanwezig in de wijk. Dat doen we vanuit de Liefde van God en op die manier geven we de boodschap van het evangelie vorm. Tegelijk zouden we graag nog meer mensen in ontmoeting met God brengen. We zijn op zoek naar hoe we dat mogen doen. In veel missionaire projecten en kerken wordt dan snel aan een bepaalde vorm van laagdrempelige viering gedacht. Maar denkt een wijkbewoner daar ook aan als hij of zij meer wil weten van God? Of wil weten wat ons drijft in het werk in de wijk?

Gaandeweg kwam meer in beeld dat er veel mogelijkheden zijn om elkaar te ontmoeten en dat allerlei vormen van gemeenschap daarbij mogelijk zijn. Er valt namelijk zeker heel wat te vieren, maar lang niet altijd op de manier die wij als kerken gewoon zijn. De titel veranderde toen al snel in ‘kunnen we elkaar ontmoeten?’. Dit onderzoek wil helpen om richting te geven aan hoe die ontmoeting vorm kan krijgen, zonder de aard en het wezen van een gemeenschap in Bijbelse zin te verliezen. De centrale onderzoeksvraag is deze:

*Welke vormen van gemeenschap ziet de Ontmoetingskerk als Bijbels
en helpen een wijkbewoner om te groeien in geloof?*

Het was een bijzonder proces waarbij ik me mocht verdiepen in de rijke traditie, boeiende literatuur, projecten vol beweging en prachtige wijkbewoners. Een proces waarbij de eet- en leef tafel thuis soms vol lag met papieren en boeken. Niet alleen de tafel lag vol, ook mijn hoofd was regelmatig ‘bezaaid en bezet’ met woorden, zinnen, teksten, verbanden die ik soms wel, maar ook heel vaak nog niet, bij elkaar kon krijgen. Grote dank en respect heb ik dan ook voor mijn kinderen en vrouw, zij het wel met enige schaamte voor mijn soms verknipte aanwezigheid thuis. Daarnaast dank ik ook de mensen die hebben meegedacht en meegelezen om die vele woorden, zinnen en teksten tot een goed product te maken. Collega’s binnen de Ontmoetingskerk; Florimco en Eddy, maar ook broer en collega Jaap die inhoudelijk hun bijdrage hebben geleverd. Vriendin Janine en mijn vrouw Brenda die mijn spelfouten en mijn veel gebezigde spreektaal hebben proberen te verbannen. Een driewerf hulde voor jullie allen. In lijn met dit onderzoek: ‘kunnen we elkaar ontmoeten, want er valt denk ik wat te vieren?!’

Verder ben ik zeer dankbaar voor al die mooie mensen in ‘Schollevaar’, maar ook wijkbewoners bij ‘Noorderlicht Rotterdam’, ‘Thuis in West’ en ‘Geloven in Spangen’ die ik mocht ontmoeten. En ja, Niels, Bram en Nico, jullie mogen je tot die mooie mensen rekenen!

Het onderzoek was een opdracht vanuit de Ontmoetingskerk in Schollevaar. Maar ik verwacht dat de uitkomsten ook relevant kunnen zijn voor andere kerken, wijken en wijkbewoners. Ik hoop en bid dat er veel ontmoeting mag plaatsvinden met elkaar, maar daar dwars doorheen met de Liefde van God! Dan valt er namelijk echt wat te vieren!

*Gert van den Bos
Capelle aan den IJssel, maart 2017*

Hoofdstuk 1: gemeenschap in Bijbelse zin

inleiding

Op een of andere manier is gemeenschap een onderdeel van het leven als gelovige. Daar spreekt de Bijbel over, de traditie van de kerk en ook in boeken van vandaag de dag wordt daarvan gesproken. De traditie en de literatuur van nu probeert daarin de Bijbel na te spreken. In drie stappen wil ik een rondgang maken om tot een aantal conclusies te komen over wat onder een gemeenschap in Bijbelse zin kan worden verstaan. De eerste stap is een kleine rondgang door de traditie. Ik kijk dan met name naar de vroege kerk en de reformatie. Ook haal ik een aantal boeken over gemeenschap naar voren die recentelijk zijn geschreven. De tweede stap is het aanhalen en verwerken van informatie uit het missionair diaconale beleidsplan van de Ontmoetingskerk in Schollevaar en een recentelijk gedaan onderzoek voor dit werkveld. Als derde stap wil ik een aantal beelden benoemen die in het Nieuwe Testament gebruikt worden om de kerk en de geloofsgemeenschap te omschrijven. Deze beelden worden in de literatuur aangehaald en brengen belangrijke kenmerken van een gemeenschap in Bijbelse zin naar voren. Hoewel men bij kerk en geloofsgemeenschap al snel denkt aan de zondagse vieringen, zal blijken dat zowel de Bijbel als de traditie en de literatuur een breder beeld schetsen.

1. literatuur & traditie

reformatie

De Ontmoetingskerk staat in de traditie van de reformatie. De reformatie is een periode geweest in de 16^e eeuw waarin een aantal reformatoren zich distantieerde van de Rooms Katholieke kerk. Zij waren het niet eens met de vorm en gang van zaken in de kerk toentertijd. Een aantal zaken die de kerk had ingesteld, strookten volgens de reformatoren niet met het evangelie en de werkelijke bedoeling van kerkzijn. In wat de reformatoren betoogden, probeerden zij dichter bij het evangelie en de werkelijke essentie van kerkzijn te komen. Dat levert voor dit onderzoek, en ik verwacht daarmee ook voor de kerk van vandaag, enkele interessante kenmerken op.

Calvijn is één van die reformatoren. Hij schrijft in zijn institutie: 'wanneer (...) het woord van God bediend en gehoord wordt en wanneer we zien dat de sacramenten naar de instelling van Christus bediend worden, kunnen we niet twijfelen of de kerk bestaat daar'.¹ Calvijn maakt daarnaast onderscheid tussen de zichtbare en onzichtbare kerk. De gemeenschap van gelovigen wordt zichtbaar in de kerk voor zover gelovigen zich daarbij aansluiten. Luther, een andere belangrijke reformator, noemt deze zichtbare kerk een plek waar het volk van God

¹ Prof.dr. W. van 't Spijker, 1990, blz.147 (Institutie van 1536)

samenkomt voor gebed en het loven en danken van God in het openbaar². Luther brengt overigens dezelfde hoofdkenmerken van een kerk naar voren als die van Calvijn.

De lijn die zowel Calvijn als Luther beschrijft, wordt opgepakt en samengevat in 1561 als Guido de Brès de Nederlandse Geloofsbelijdenis opstelt. In artikel 29 schrijft hij als kenmerken van de ware kerk dat 'de kerk de zuivere prediking van het evangelie onderhoudt; dat zij de zuivere bediening van de sacramenten onderhoudt (...); dat de kerkelijke tucht geoefend wordt...'. Dit laatste kenmerk voegt ook Luther toe aan de al genoemde hoofdkenmerken. Hij doet dat in zijn concilieboek van 1539³. Tucht opgevat in de zin van 'elkaar erbij houden' om samen Christus te blijven volgen. Kortweg zijn dit de 3 kenmerken van een kerk of geloofsgemeenschap te noemen.

Wat hierboven beschreven is, levert een redelijk eenduidig beeld op dat kenmerkend is voor in ieder geval kerken die in de traditie van de reformatie staan. Hiervan is zoals gezegd de Ontmoetingskerk er een. In diezelfde traditie speelt de Heidelberger Catechismus een belangrijke rol als samenvatting van wat zij haar leden wil leren en voorhouden. Dit zogenaamde leerstuk brengt nog een ander opvallend kenmerk in. Een kenmerk dat zich specifiek richt op de leden van de kerk, hier genoemd 'de gemeenschap der Heiligen'. In de Catechismus wordt in zondag 21 vraag & antwoord 54 en 55 gesproken over de gemeenschap der Heiligen en het bijeenbrengen daarvan door Christus zelf. Over die gemeenschap wordt geschreven dat haar leden de schatten en gaven die Christus aan haar heeft gegeven, ten dienste van elkaar moeten inzetten. Dat is een opvallend en sterk verschil tussen het tot dan toe in de Rooms Katholieke kerk gebruikelijke onderscheid tussen de leken en geestelijken. Leken waren niet in staat de Bijbel te lezen omdat deze niet vertaald was en veel van het geestelijke leven werd gedragen en geleefd door geestelijken. De oproep die in de Catechismus klinkt, wijst een andere weg en roept juist de leden van de gemeenschap op zich, met de hun door Christus gegeven gaven, in te zetten voor die gemeenschap. De Geest maakt zodoende Gods werk zichtbaar door al de leden van de kerk of gemeenschap.

In bovenstaande is te lezen dat in de 16^e eeuw door de reformatie een duidelijke weg zichtbaar werd om op een andere manier kerk te zijn dan de eeuwen daarvoor. Anders op het punt van het verstaan van het evangelie, maar ook de (meer gelijke) verhouding tussen de leden van de kerk en haar leiding. Een weg die nog duidelijk zichtbaar is in kerken die in deze traditie staan. Ook in latere tijden is men over kerk en gemeenschap blijven schrijven. Voor de kerken die in de traditie van de reformatie staan, heeft Bonhoeffer op het punt van gemeenschap een belangrijke bijdrage geleverd. In de vorige eeuw schreef hij over de gemeenschap, waarin hij zich afzette tegen de gang van zaken in de gevestigde kerk in Duitsland. Dit betrof de gang van zaken ten tijde van het bewind van Hitler. Dekker laat zich in zijn boek 'tegendraads en bij de tijd' leiden door het gedachtegoed van Bonhoeffer. De

² Prof.dr. W. van 't Spijker, 1990, blz.102-105

³ Prof.dr. W. van 't Spijker, 1990, blz.102-105

gemeenschap is een 'godelijke werkelijkheid en geestelijk, dat is de gemeenschap van Christus. Koinonia leert ons: het is gegeven omdat we samen bij Christus mogen horen'.⁴ Daarnaast spreekt hij van een gemeenschap die 'middenin de wereld staat en diep verbonden is met Christus'.⁵ Hij spreekt hier allereerst van een gegeven gemeenschap verbonden aan Christus, een vaststaand feit. Voor een gemeenschap is het dus beslissend dat Jezus in hun midden is.⁶ Een verbondenheid aan Christus, maar tegelijk ook het middenin deze wereld staan. Dat is een aspect dat bij de reformatoren niet direct is terug te vinden als het over de gemeenschap of kerk gaat.

missio Dei

Het middenin de wereld staan wordt al snel verbonden aan en benoemd als de *missio Dei*. Dit betekent dat missie vanuit God zelf komt en in Hem aanwezig is, uitreikend naar deze wereld. In dit verband plaatst Alan Hirsch bij de traditie van kerk in het algemeen een forse kanttekening. In zijn boek 'the Forgotten Ways' gaat hij terug naar het allereerste begin van de kerk in de eerste eeuw. Hij ontdekt daarin dat er theologisch gezien van deze volgorde sprake is en moet zijn: *christologie* -> *missiologie* -> *ecclesiologie*.⁷ Door de institutionalisering van de kerk rond 300 na Christus ontstond er een soort gezamenlijke cultuur en geloof die werd aangestuurd vanuit één punt. De nadruk kwam daarmee te liggen op de ecclesiologie. Daarnaast zijn door de Verlichting onder andere gezagsverhoudingen in een ander licht komen te staan en kwam de ratio van ieder mens persoonlijk meer in beeld. De reformatie droeg hier op zijn eigen manier ook aan bij. Toch bleef na de reformatie deze aansturing en focus op de kerk en daarmee de ecclesiologie sterk aanwezig.⁸ De kerk heeft daarmee iets verloren, namelijk het apostolaat als kenmerkend voor missiologie. Juist het apostolaat laat een kerk uitreiken, een gemeenschap planten en ervoor waken dat deze gemeenschap niet tot onderhoud overgaat, maar bij haar missie blijft.⁹

'De verleiding is slechts oog te hebben voor de ontmoeting met God en elkaar en het oog voor de 'arme' te verliezen.'

Er staat nogal wat op het spel als de kerk haar roeping en de *missio Dei* verliest. Christus ontmoeten we in de bediening van het woord en de sacramenten. Maar we ontmoeten Hem ook in de 'arme' en in de gemeenschap met elkaar. De kerk groeit in en door deze twee eerste ontmoetingen (God en de arme). 'De verleiding is slechts oog te hebben voor de 'ontmoeting met God (mystica) en met elkaar (koinonia) en het oog voor de 'arme' te verliezen (diakonia). *Mystica* en *diakonia* leiden tot *koinonia* en niet andersom'.¹⁰ Hendriks noemt het een verleiding en lijkt daarmee milder in zijn bewoordingen dan Hirsch zijn scherp gestelde constatering. Op dit moment is in Nederland steeds duidelijker waar te

⁴ Dekker, Tegendraads en bij de tijd, 2015, blz.11

⁵ Dekker, Tegendraads en bij de tijd, 2015, blz.165

⁶ Landelijk team pionieren van de Protestantse Kerk in Nederland, Kerkzijn ontdekken, 2016, blz.1

⁷ Hirsch, 2016, blz.155

⁸ Hirsch, 2016, blz.54-56

⁹ Hirsch, 2016, blz.189-194

¹⁰ Hendriks, 2008, blz.57

nemen dat kerken hun missionaire roeping terugvinden of willen vinden. De voor het oog wat ongenueanceerde stellingname van Hirsch lijkt daar niet recht aan te doen. Toch wordt de scherpte van zijn stellingname duidelijk als kerken voelen dat het uitreiken naar hun omgeving kan betekenen dat het gewone kerkelijke programma onder druk komt te staan of moet wijken. Dan komt de genoemde verleiding om de hoek kijken om slechts oog te hebben voor de ontmoeting met God en elkaar. Zowel Hirsch als Hendriks helpen ons in het ons daarvan bewust zijn.

Het genoemde apostolaat stopt niet bij het uitreiken naar de ander of de arme. Want als je uitreikt en mensen bij Christus mag brengen, mogen ook deze mensen weer leren uitreiken en mensen tot Christus brengen. De beweging van de gemeenschap is het maken van discipelen die weer discipelen maken. Elke gemeenschap moet daar vanaf dag één mee bezig zijn¹¹.

Zending en het maken van discipelen is een essentieel kenmerk van de kerk. Zowel het kennen van God als een zendende God (*missio Dei*) als het zien van de beweging van de eerste discipelen en het ontstaan van de eerste gemeenschap, laten dat zien.

Er is nog een aspect in de *missio Dei* dat genoemd moet worden in dit verband. Zending is het wezen en handelen van God, 'een eerste stap van God'.¹² Dat betekent dat vanuit onze verbondenheid met Christus diezelfde beweging latent aanwezig is in de kerk of een gemeenschap. Het is aanwezig als in een zaadje. Een zaadje heeft de potentie voor een boom en een boom de potentie voor een bos¹³. Zogezegd is God niet alleen aanwezig in de gemeenschap, maar ook in de wereld zelf. Lesslie Newbigin zegt: 'Als God inderdaad de ware Zending is (...) moeten wij niet inzetten op zending vanuit de kerk, maar juist de wereld ingaan en uitzoeken wat God in de wereld doet en dan met Hem mee gaan doen'.¹⁴ Ditzelfde is bij Abraham Kuyper te vinden als hij schrijft: 'er is niet één vierkante centimeter in het hele domein van ons menselijke bestaan waarover Christus, die soeverein is over alles, niet roept *Mijn*'¹⁵. Dit is nog scherper te stellen op basis van de woorden van Paulus: 'Pneumatisch gezien kunnen mensen zich wel terugtrekken uit de kerk, maar niet onttrekken aan God die aanwezig is. *'Want in Hem leven wij, bewegen wij en zijn wij.'* (handelingen 17:28)'.¹⁶ Zo wordt de kerk uitgedaagd om te midden van de seculiere wereld actief en relevant aanwezig te zijn. Dit onderstreept de wezenlijke missionaire focus van een kerk of een gemeenschap. Het uitreikend handelen en missiegericht gemeenschap zijn is van Godswege latent aanwezig, maar het is ook een kwestie van aansluiten bij wat Hij al doet.

¹¹ Moynagh, 2014, blz.176

¹² Moynagh, 2014, blz.81-85

¹³ Hirsch, 2016, blz.250

¹⁴ Keller, 2014, blz.225

¹⁵ Hirsch, 2016, blz.102

¹⁶ Dekker, Tegendraads en bij de tijd, 2015, blz.38

gemeenschap en kerk

In het voorgaande is vanuit de traditie en de reformatie gesproken over de kerk. Met Bonhoeffer en de aangehaalde literatuur is het woord gemeenschap in beeld gekomen. Het vermoeden kan ontstaan dat kerk en gemeenschap twee losse eenheden zijn die zich op een bepaalde manier tot elkaar verhouden. Of zelfs tegenover elkaar staan. Daarom wil ik nog wat schrijven over de gemeenschap zoals die in de literatuur naar voren komt en hoe die zich verhoudt tot of met de kerk.

Vanuit de traditionele kerken in Engeland is een beweging op gang gekomen genaamd 'Fresh Expressions'. Moynagh is één van de dragers hiervan en heeft veel geschreven over nieuwe vormen van gemeenschap en hun relatie tot de kerk. Hij schrijft ook dat deze gemeenschap tot het wezen van de kerk behoort.

Er is een aantal goede redenen te noemen voor het bestaan van een gemeenschap. Een gemeenschap kan op de randen van de samenleving aanwezig zijn, meer dan dat een kerk dat kan. Ook wordt een gemeenschap een mogelijkheid genoemd om de kerk in ontmoeting met de wereld te doen treden. Omdat een gemeenschap een gezamenlijk doel of missie heeft, helpt het gelovigen om specifiek gevolg te geven aan het volgen van Jezus. Het helpt

zogezegd discipelschap in het groeien als leerling en als maker van nieuwe discipelen¹⁷. Al met al lijkt het erop dat gemeenschappen een goede vorm zijn om bewust betrokken aanwezig te zijn in deze wereld. Niet los van de kerk, maar als een bepaalde vorm van de kerk. Dat maakt hij duidelijk als hij de

verbinding met de kerk naar voren brengt als onlosmakelijk onderdeel van een gemeenschap. Het is dan weliswaar een groep gelovigen die nadrukkelijk missionair is, relevant in haar omgeving aanwezig is (contextueel) en vormend is voor haar leden in discipelschap, maar die ook een smaak van de kerk geeft (ecclesiologisch).¹⁸

Dat brengt de volgende relaties in beeld te midden waarvan deze gemeenschappen staan: de relatie met God, met haar context of omgeving, met elkaar en met de kerk.^{19 20} Het betekent dat binnen een gemeenschap altijd een vorm gevonden moet worden om de bredere kerk, het lichaam van Christus, zichtbaar te maken. Het gebruik van het woord 'bredere' kerk, laat zien dat de gemeenschappen deel uitmaken van die kerk, terwijl ze zelf de kerk in smallere zin zijn. Daarmee zeg ik dus tegelijk dat deze gemeenschappen onderdeel zijn van de kerk en zelfs kerk genoemd kunnen worden. Zowel de kerk als de gemeenschap zijn erbij gebaat om dit kerk te noemen omdat zij samen gestalte geven aan de *missio Dei*.

Duidelijk wordt dat een gemeenschap, in de vorm zoals Moynagh die voorstelt, deel uitmaakt van de kerk en goed in staat is om de missie van de kerk vorm te geven of te zijn. Een missie die misschien wel in de loop der tijd verzwakt is of sterker nog, verloren is gegaan.

¹⁷ Moynagh, 2014, hoofdstuk 2

¹⁸ Moynagh, 2014, blz.41

¹⁹ Moynagh, 2014, blz.66

²⁰ Deze vier relaties neemt de Protestantse Kerk in Nederland over in haar artikel 'Kerkzijn ontdekken – vier relaties als essentie van de kerk' - landelijk team pionieren van de Protestantse Kerk in Nederland, 2016

Interessant is het om naar onze tijd te kijken hoe sociologische trends de noodzaak en vorm van gemeenschappen laten zien. Hendriks duidt deze trends als hij zegt dat er een differentiatie heeft plaatsgevonden waarin de samenleving uitwaaiert in diverse deellevens. Het roept de vraag op naar samenhang en zin. Tegelijk is ook de trend waar te nemen waarin zware verbanden afgebrokkeld worden en men eerder behoefte heeft aan *communities lite* (er blijft belang bij binding, maar die is meer dynamisch, flexibel, vrijwillig en een minimum aan gedragsregels)²¹.

Dit sociologische aspect onderstreept het belang van een gemeenschap voor de kerk om relevant betrokken aanwezig te zijn in haar omgeving.

2. context Ontmoetingskerk Schollevaar

Vanuit de traditie en de literatuur is een aantal kenmerken van een gemeenschap naar voren gekomen. Deze zijn relevant voor het werkveld waarvoor dit onderzoek is gedaan. Daarom is het nu ook goed te kijken naar de context van dat werkveld. Daarbinnen heeft al een onderzoek plaatsgevonden waaruit ik een aantal inzichten graag meeneem. Nadat ik die verwoord, wil ik nog een aantal inzichten aanhalen uit het projectplan van het werkveld van de Ontmoetingskerk.

conclusies Dorst – gemeenschap

Dorst heeft onderzoek gedaan als bachelorproef aan de Theologische Universiteit te Apeldoorn²². In dit onderzoek richt hij zich aan de ene kant op gemeenschapsvorming in het nieuwe testament. Aan de andere kant zoekt hij naar de betekenis hiervan voor het missionair-diaconale project van stichting Kruispunt-Oost die namens de Ontmoetingskerk in de wijk Schollevaar missionair en diaconaal actief aanwezig is.

Een eerste kenmerk van een gemeenschap en de kerk is dat dit het werk van God is.

Daarnaast is het een gemeenschap die zowel naar binnen (*communio*) als naar buiten gericht is (*missio*). Tegelijk is het zo dat het vormen van een gemeenschap betekent dat er steeds nieuwe gemeenschappen bijkomen. Verder blijft een gemeenschap verbonden met de moedergemeente waar de gemeenschap uit voortkomt. Hoewel dit alles het werk van God is, worden mensen wel ingeschakeld. Waar de Geest van God aan het werk is, daar ontstaan deze gemeenschappen. De grondelementen van deze gemeenschap worden gegeven in Handelingen 2: verkondiging en onderricht, gemeenschap, breken van het brood en het volharden in de gebeden. Dorst zegt daarbij dat deze elementen niet alleen betrekking hebben op de eredienst, maar op het hele leven van de christelijke gemeenschap²³.

Het kenmerk dat de gemeenschap het werk van God en de Geest is en dat de leden elkaar ten dienste zijn, zegt iets over de gemeenschap. De Geest is in het midden van die gemeenschap

²¹ Hendriks, 2008, blz.39

²² Dorst, 2015

²³ Dorst, 2015, blz.44-46

uitgestort, individueel ontvangen maar ten dienste van elkaar²⁴. Het ten dienste van elkaar inzetten van de gaven in de gemeenschap kwam al eerder naar voren in dit hoofdstuk, waar ik de Heidelberger Catechismus aanhaalde.

aanbeveling Dorst – gemeenschapsvorming

Vanuit het onderzoek dat Dorst heeft gedaan, komt hij tot een aantal aanbevelingen die richting geven voor te vormen gemeenschappen.

Als eerste aanbeveling zou ik hier willen noemen dat Dorst spreekt van het satellietmodel. Daarmee omschrijft hij de huidige situatie van reeds ontstane gemeenschappen. Maar hij beveelt dit ook aan als model voor nieuw te vormen gemeenschappen. Hij spreekt dan van gemeentestichting. De verbondenheid met de kerk waaruit een dergelijke gemeenschap voortkomt is daarmee het best te duiden als een moeder-dochterkerk relatie. Groepen mensen die verder afstaan van de Ontmoetingskerk door cultuur, religie of wat dan ook, zullen juist baat hebben bij een nieuwe gemeenschap. Nieuwe gemeenschappen zullen een andere en mogelijk betere aanzuigende werking hebben op deze groep.

projectplan Ontmoetingskerk over gemeenschap

De concrete plek waar dit onderzoek voor uitgevoerd wordt, is de wijk Schollevaar in Capelle aan den IJssel. De Ontmoetingskerk heeft in de afgelopen jaren een aanbod opgezet van missionair diaconale activiteiten. Veel contacten zijn opgedaan in de afgelopen jaren. In haar projectplan spreekt zij van de opzet van een gemeenschap om in die contacten verder te groeien. Het plan geeft de volgende de reden voor het zoeken naar een vorm van gemeenschap:

*‘Een gemeenschap rond
een geopende Bijbel, die
samen bidt en de weg
wil vinden achter de
Here Jezus aan.’*

‘alleen in langduriger relaties is het mogelijk de liefde van Christus volledig te laten zien en het Evangelie te delen. Daarnaast laat de Bijbel zien hoe belangrijk een gemeenschap is (bijvoorbeeld in Handelingen 2 en 4, en in de eerste brief van Johannes)’.²⁵ Even verderop in het plan wordt omschreven waar men bij een gemeenschap aan denkt. ‘Het gaat hier om mensen, die samen zoeken naar wie God is, samen Hem beter willen leren kennen. Een gemeenschap rond een geopende Bijbel, die samen bidt en de weg wil vinden achter de Here Jezus aan. Deze gemeenschap zou je een soort ‘satelliet’ van de Ontmoetingskerk kunnen noemen. Het is mogelijk dat deze gemeenschap samenkomt op een doordeweekse dag, maar het is ook mogelijk dat deze gemeenschap op zondag samenkomt.’²⁶

Zowel het onderzoek van Dorst als het projectplan van de Ontmoetingskerk onderschrijven het belang van en het verlangen naar nieuwe vormen van gemeenschap.

²⁴ Dorst, 2015, blz.33

²⁵ Stichting Kruispunt-Oost, 2015, blz.8

²⁶ Stichting Kruispunt-Oost, 2015, blz.8

3. nieuw testamentische beelden

In het nieuwe testament wordt op een aantal plaatsen in beelden gesproken over de gemeenschap van gelovigen. Vaak geven beelden kernachtig (en uiteraard heel beeldend) duidelijk het kenmerkende weer van waar het beeld over gaat. Dat is met de beelden over gemeenschap in het Nieuwe Testament niet anders. De beelden wil ik hieronder kort weergeven en daarnaast het kenmerkende van het gebruik van dat beeld beschrijven.

lichaam van Christus

In de brieven van Paulus wordt de gemeenschap in beeld gebracht. Het beeld dat de gemeenschap het lichaam van Christus is, wordt door Paulus meerdere keren gebruikt²⁷. Aan de ene kant laat het zien hoe de verhoudingen binnen het lichaam symbool staan voor de verhoudingen binnen de gemeenschap. Er is diversiteit in gaven en kenmerken. Dat verschil zorgt ervoor dat je bepaalde gaven niet hebt die anderen juist wel hebben. Daar waar je tekort hebt of schiet, heb je de ander nodig ter ondersteuning van elkaar. De andere kant is dat Paulus ook spreekt van Christus als hoofd van dat lichaam. Daarmee onderscheidt het beeld zich van het gebruik in een seculiere context. Zonder het hoofd Christus zou het beeld van het lichaam niet meer dan een beschrijving van sociale cohesie zijn²⁸. Ditzelfde onderscheid maakt Bonhoeffer als hij spreekt van sociale gemeenschap en een pneumatische gemeenschap.

akker, bouwwerk, woonplaats/huis – van God

Andere beelden die naar voren komen in de brieven van Paulus, die overigens ook altijd gericht zijn aan een gemeenschap van gelovigen²⁹, zijn die van de akker en een bouwwerk³⁰, de gemeenschap als een woonplaats van Gods Geest³¹ en een huis van God³². Deze beelden laten een belangrijk kenmerk zien, namelijk dat de gemeente eigendom van God is. Het is daarnaast het (bouw)werk van God en de woonplaats van Gods Geest. Daarmee komt de onderlinge verhouding uit het beeld van het lichaam weer naar voren, krachtig samengevat in deze zin: ‘Door de Geest wordt de enkeling dienstbaar gemaakt aan de gemeenschap en de gemeenschap aan de enkeling’.³³

‘Door de Geest wordt de enkeling dienstbaar gemaakt aan de gemeenschap en de gemeenschap aan de enkeling.’

²⁷ Het beeld komt meerdere keren terug in de brieven van Paulus. Het meest wordt verwezen naar Romeinen 12:3-8 en 1 Korinthe 12:12-31.

²⁸ Dorst, 2015, blz.32,33

²⁹ Dorst, 2015, blz.32

³⁰ 1 Korinthe 3:9-15

³¹ Efeziërs 2:22

³² 2 Korinthe 6:16

³³ Dorst, 2015, blz.33

licht & donker, gist, zaden, mensen van God

Ik schreef al eerder over Alan Hirsch en zijn pleidooi om het apostolaat weer terug te brengen in de kerken en geloofsgemeenschappen. De reden dat ik hem hier weer even aanhaal is dat hij een aantal Bijbelse beelden van de gemeenschap gebruikt als hij schrijft over de kenmerken van het missionaire DNA van kerken en gemeenschappen. In het hoofdstuk over 'organische systemen' als kenmerk, noemt hij een aantal Bijbelse beelden van een gemeenschap of beweging: licht & donker, gist, zaden en mensen van God³⁴. Het is belangrijk te beseffen dat Hirsch juist deze beelden kiest in het belang van het totaal van zijn betoog. Maar ook juist in het hoofdstuk over organische systemen. De beelden, ook wel organische metaforen, spreken precies van dat element dat Hirsch vindt missen in de huidige kerken. Het element dat hij terugvindt in de gemeenschappen en kerken in de eerste eeuwen. Eerder dit hoofdstuk schreef ik al wat Hirsch daarover zei³⁵: 'Juist het apostolaat laat een kerk uitreiken, een gemeenschap planten en ervoor waken dat deze gemeenschap niet tot onderhoud overgaat maar bij haar missie blijft.' Uitreiken in de zin van licht schijnen in een donkere wereld, gist die het leven doortrekt als bij een brood en dat doet rijzen tot het juiste formaat. Maar ook gemeenschappen planten, groeien, reproduceren en het op deze manier mensen van God zijn. Naast dat ook Hirsch het lichaam van Christus als beeld noemt, voegen deze organische metaforen een nogal essentieel kenmerk toe: het missiologische en vermenigvuldigende kenmerk van de kerk of een gemeenschap.

conclusies

Vanuit deze rondgang in drie stappen kom ik tot een aantal conclusies rondom de kenmerken van een gemeenschap in Bijbelse zin. Deze conclusies neem ik uiteindelijk mee naar 'Hoofdstuk 5: conclusies'.

1. Een kerk of gemeenschap bedient het woord van God en de sacramenten doop en avondmaal en beoefent de tucht. Dat komt als kenmerk uit de reformatie naar voren.
2. Een gemeenschap heeft Christus als hoofd. De leden van de gemeenschap zetten hun van God ontvangen gaven in voor de gemeenschap. Dat komt als kenmerk uit de Catechismus naar voren.
3. De gemeenschap is een gegeven, een feit. Zij is verbonden aan Christus en staat middenin de wereld. Bonhoeffer benoemt dit als kenmerkend voor een gemeenschap.
4. Een gemeenschap of kerk is gezonden in de wereld om discipelen te maken. Eerst omzien en uitreiken voor je aan het vormen van kerk of gemeenschap toekomt. Hendriks, Hirsch en Moynagh plaatsen *diakonia* of *missiologie* hiermee voor *ecclesiologie* en *koinonania*.

³⁴ Hirsch, 2016, blz.225

³⁵ Dit is terug te vinden in het stuk over de *missio Dei* op blz.8,9

5. Een gemeenschap heeft het in zich om uit te reiken omdat zij van God en zijn missie uitgaat. Dekker, Keller en Hirsch brengen dat aspect van gemeenschap/kerk naar voren.
6. Een gemeenschap is een bepaalde vorm van de kerk die nadrukkelijk missionair is, goed in staat is relevant betrokken in de samenleving aanwezig te zijn, dynamisch en flexibel is maar altijd verbonden aan de bredere kerk. Moynagh, Hendriks en Dorst brengen deze kenmerken naar voren.
7. Een gemeenschap is van Christus, er is samenhang/verbondenheid tussen haar leden en zij is in beweging en uit op groei en reproductie/vermenigvuldiging. Dat laten de Bijbelse beelden van een gemeenschap ons zien.

Hoofdstuk 2: groeiprocessen van beginnend gelovigen

inleiding

Nadat we uitvoerig stil hebben gestaan bij de kerk en de gemeenschappen die daar onderdeel van uitmaken, is het de hoogste tijd om over te gaan naar een volgend onderwerp. De kerk en haar gemeenschappen zijn naar hun aard, en in het licht van de *missio Dei* ook naar Góds aard, missiegericht. Maar wanneer komen deze gemeenschappen in beeld bij een niet-gelovige of een zoeker? We verleggen daarmee dus de kijker van de kerk naar de maatschappij en haar inwoners. Contextueel gezien: van de Ontmoetingskerk naar de wijkbewoners van Schollevaar. Ik kies ervoor om niet te spreken van een niet-gelovige of zoeker, maar van wijkbewoners.

Allereerst wil ik een aantal inzichten uit de literatuur beschrijven. Vervolgens zal ik een aantal modellen naar voren halen die zowel in de literatuur te vinden zijn als in het projectplan van het missionair diaconale werk van de Ontmoetingskerk. Uit dat alles trek ik dan een aantal conclusies die terug zullen komen in ‘Hoofdstuk 5: conclusies’.

1. inzichten uit de literatuur

bekende route

Een bekende en veel beproefde route is mensen te overtuigen van hun zonde en schuld. Op het zendingsveld in Afrika ben ik deze vorm van evangelisatie veel tegengekomen. Het zogenoemde ‘zondaarsgebed’ is dan het antwoord op het besef van schuld. Niet alleen in Afrika is dit besef de grond onder veel evangelisatie. Ook in de Nederlandse context speelt dit een duidelijke rol in de opzet en rol van missionaire activiteiten. Ik zie dat terug bij het gebruik van het ‘zondaarsgebed’ in persoonlijke gesprekken. Ook zie ik het als men in diensten toewerkt naar een oproep of *altar call* om onder het belijden van schuld tot bekering te komen. Keller noemt dit een beperkte uitleg van het evangelie en de daarbij behorende evangelisatie³⁶. Hierover zegt Paas: ‘uit ervaring van toetreders blijkt vele malen dat zij wel degelijk hun zonde en schuld leren zien, maar dat dit vrijwel altijd gebeurt nadat zij Christus hebben leren kennen’.³⁷ Hoewel dit de bekende route niet uitsluit, pleit zowel Keller als Paas voor een ander startpunt om mensen de mogelijkheid te geven aan te haken bij kerk en geloof. Vanuit de literatuur die gekozen is voor dit onderzoek komen verschillende inzichten en modellen naar voren.

³⁶ Keller, 2014, blz.237

³⁷ Paas, blz.59

inzichten mbt geloofsgroei beginnend gelovige

Het is van belang dat een kerk het evangelie contextueel relevant houdt. Op die manier alleen kunnen wijkbewoners ontdekken wat het evangelie is en inhoudt. Nu is het evangelie in zijn totale boodschap omvangrijk. Er is veel over te zeggen en ook nog eens op vele manieren. Niet alle beschrijvingen van het evangelie vinden in eerste instantie gehoor. Als kerk of gemeenschap is het goed op meerdere manieren uiting te geven aan het evangelie. Wijkbewoners moeten kunnen aansluiten op elk divers onderdeel van het gemeente zijn³⁸.

Paas komt met een heel aantal inzichten rondom toetreding tot geloof en kerk. Hij baseert zich op onderzoeken onder toetreders en verwoordt dat in zijn boek 'werkers van het laatste uur'. De overgrote meerderheid van de toetreders komt in contact met de kerk via persoonlijke en langdurige contacten. Veel van de missionaire inzet in kerken en projecten wordt gedaan op het kinderwerk. Ook vanuit de Ontmoetingskerk wordt er veel kinder-/jeugdwerk ondernomen. Het in contact komen met geloof en kerk hoeft niet altijd via het kinderwerk te verlopen. 'Voor kinderen die niet-kerkelijk zijn opgevoed, zou het weleens andersom kunnen zijn. Pas wanneer zij zich zelfstandig in het leven moeten gaan oriënteren en langzamerhand een eigen levensbeschouwing opbouwen, krijgt het christelijk geloof meer kans'.³⁹ Dat zet de jongvolwassenen in beeld, zoekend naar zingeving.

Een ander aspect is dat '60-80% van de toetreders aangeven dat de weg tot geloof en de kerk veel meer als een geleidelijk proces wordt ervaren en niet als een moment van crisis en beslissing'.⁴⁰ Gemiddeld genomen een proces van tweeëneenhalf tot vijf jaar. Elke activiteit of te vormen gemeenschap mag in ontspannen zin worden opgezet om gaandeweg het evangelie te delen of te laten zien. Het vormen van een gemeenschap, een hechte groep, blijkt ook nog eens een boodschap op zich te zijn, naast de uitleg die over die boodschap gegeven kan worden. Een verwelkoming in de gemeenschap is 'het teken van Gods werking'.⁴¹ Dit zijn duidelijke aspecten die zowel het proces van een toetreders zelf als de rol van de gemeenschap beschrijven.

De gemeenschap en het tot geloof komen gaan hand in hand. In de eerste gemeente, waarover men in Handelingen 2 kan lezen, wordt het dopen bij het tot geloof komen beschreven als een verbintenis met God en tegelijk het deel worden van de gemeenschap⁴². Verderop in het Nieuwe Testament bij de brieven van Paulus, spreekt hij zowel over de gemeente als over het lichaam van Christus. Het in relatie komen met God is onlosmakelijk verbonden met het in relatie komen met de kerk of een gemeenschap⁴³.

³⁸ Keller, 2014, blz.244

³⁹ Paas, 2008, blz.57

⁴⁰ Paas, 2008, blz.58,59

⁴¹ Paas, 2008, blz.60

⁴² Dorst, 2015, blz.19

⁴³ Dorst, 2015, blz.16 - 1 Korinthe 12 en 13

beleving in deze tijd

Voorgaande inzichten komen voort uit onderzoek onder toetreders. Het is daarom wat mij betreft ook van belang te kijken naar de samenleving, waarvan het overgrote deel nog niet is toegetreden. Hendriks beschrijft de rol van geloof en samenleving als volgt: Er is verlangen naar persoonlijke geloofservaring, maar het geloof is vager. God bestaat niet (mogelijk niet) en dat brengt de ervaring op individualiteit. Als gemeenschap van gelovigen kan je mensen hierin ontmoeten door hen onder andere ruimte te geven om een weg te vinden in het landschap van geloven. Deel daarnaast ervaringen van anderen en biedt ruimte om het Heilige te (gaan) ervaren. Geef ruimte om stil te staan bij scharniermomenten in het leven. Vormen die daarbij kunnen helpen, moeten het karakter dragen van een reis en een zoektocht⁴⁴. Het ervaren van 'het Heilige' door een toetreders of zoeker, geeft een diepte aan gastvrijheid. Het stelt de gastvrijheid op scherp. Sommige toetreders maken bijzondere ervaringen mee op hun weg naar geloof en kerk. Deze ervaringen moet je niet onder het vloerkleed vegen. Je moet dat serieus nemen, waar mogelijk duiden en tegelijk ook niet zonder meer overnemen⁴⁵.

blokkades

Zowel de geschetste inzichten als de beschrijving van de rol van geloven in onze samenleving, doen vermoeden dat een en ander nogal makkelijk te combineren of zelfs te organiseren is. Dan zouden we voorbijgaan aan en niet rekenen op het werk van de Heilige Geest aan de ene kant. Aan de andere kant moet er ook oog zijn voor blokkades die er zijn in het proces van tot geloof en kerk komen. Dekker beschrijft in zijn boek 'tegendraads en bij de tijd' dat er sprake kan zijn van een aantal blokkades om achter Christus aan te gaan. Maar verrassend genoeg kunnen die blokkades juist een mogelijkheid zijn om onderdelen van het evangelie in beeld te brengen. Waar bijvoorbeeld schuld (individueel of in relaties) je parten speelt, laat het evangelie van vergeving je een nieuwe weg inslaan. Een genadig nieuw begin achter Christus aan. Hij haalt dan vervolgens, om dit te onderstrepen, Bonhoeffer aan die zegt: 'alleen de gelovige gehoorzaamt en de gehoorzame gelooft'.⁴⁶ Het laat zien dat er een stap in gehoorzaamheid wordt gevraagd op de door het evangelie geboden weg. 'Geloof met daden is niet goedkoop en lauw'.⁴⁷ Een Hebreeuwse manier van veranderen gaat langs de weg dat je de beoogde verandering omzet in daden. Dat heeft als resultaat dat je gedrag je denken verandert. Vanuit het hellenisme wordt vaak de weg bewandeld om eerst het denken te vernieuwen om een verandering van gedrag te laten plaatsvinden. Door geloof alsnog in daden om te zetten verandert zowel gedrag als het

*'Blokkades zijn een
mogelijkheid om
onderdelen van het
evangelie in beeld te
brengen.'*

⁴⁴ Hendriks, 2008, Hoofdstuk 2 §3.4 en §3.5

⁴⁵ Paas, 2008, blz.60

⁴⁶ Dekker, Tegendraads en bij de tijd, 2015, blz.73

⁴⁷ Dekker, Tegendraads en bij de tijd, 2015, blz.68,69

denken⁴⁸.

Ik belicht in dit onderzoek alleen de blokkades die in een mens zelf kunnen zitten om geloof te verkennen of daarin verder te groeien. Hirsch heeft daarnaast ook oog voor andere blokkades die tussen mensen kunnen zitten om überhaupt met elkaar in contact te komen. Hij geeft daar woorden aan middels een model dat verderop opgenomen is.

2. modellen

Na deze inzichten, is het tijd om een paar modellen weer te geven die genoemde auteurs naar voren brengen. Modellen die het proces inzichtelijk maken van tot geloof en kerk komen. Eigenlijk maken ze nog iets anders inzichtelijk, iets waar het mij met name om gaat. Het laat zien hoeveel er tussen de kerk en wijkbewoners in kan staan. De afstand die het uitreiken en relevant betrokken aanwezig zijn bemoeilijkt. Een afstand die overbrugd mag worden omdat de *missio Dei* juist laat zien dat God kan en wil uitreiken en zijn Liefde aan iedereen bekend wil maken.

Keller

Eerst wil ik een model naar voren halen dat Keller beschrijft. Keller spreekt van een aantal fasen waar een wijkbewoner doorheen gaat. Hij spreekt van een voor elke fase kenmerkend woord waarna hij door middel van een 'zin' de wijkbewoner 'laat spreken'. Het aardige daarvan is dat het de wijkbewoner in beeld brengt.

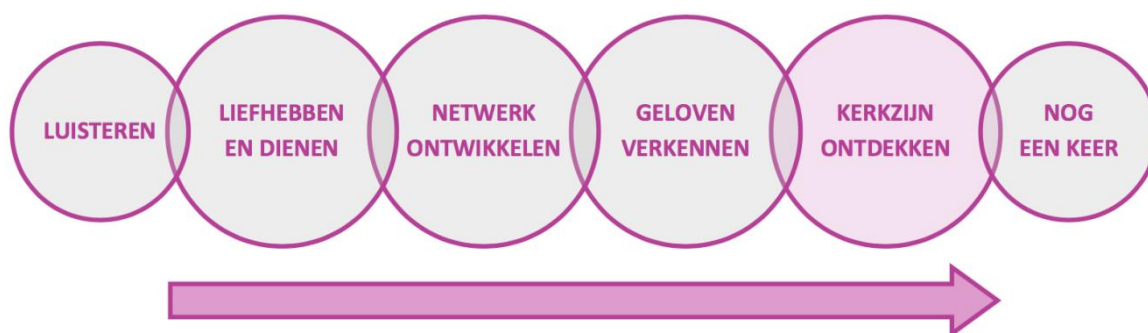
1. Besef: *'ik snap het'*. Er worden stereotypen opgeruimd en verrassende ontdekkingen gedaan.
2. Relevantie: *'dit heb ik nodig'*. De veranderende kracht van het evangelie wordt ervaren en gezien. Ontdekkingsvragen naar meer worden gesteld.
3. Geloofwaardigheid: *'ik heb dit nodig, want het is waar'*.
4. Uitproberen: *'ik snap hoe het zou zijn'*. Hij of zij raakt betrokken bij een vorm van groepsleven, dienstbaar en een zoeker probeert de christelijke manier van leven uit.
5. Toewijding: *'ik ga ervoor!'* Door stimulans van anderen of door eigen besef.
6. Bevestiging: *'ik snap het!'* Het wordt steeds duidelijker.

Volgens Keller komt pas bij fase 4 de gemeenschap in beeld in de zin van deelname aan die gemeenschap. Dat is pas na het ontdekken van de noodzaak, betrouwbaarheid en echtheid van het evangelie. Belangrijk om te weten is dat Keller werkzaam is in een kerk in New York, Manhattan, waar veel hoogopgeleide mensen op af komen. Mensen die geloof verkennen en cognitief onderzoeken. De cursieve zinnen laten dat ook zien. Het model start dan ook bij iemand die duidelijk interesse heeft en meer wil weten. Het laat vervolgens duidelijk zien wat het evangelie doet aan de binnenkant van ons als mensen.

⁴⁸ Hirsch, 2016, blz.130-133

Moynagh – dienen eerst route

Een model dat weergeeft hoe contacten verlopen of kunnen worden opgebouwd op het moment dat er nog geen interesse is, wordt door Moynagh in beeld gebracht. Het laat zien hoe een wijkbewoner in aanraking komt met een gemeenschap. In tegenstelling tot Keller komt hier de gemeenschap dus al eerder naar voren. Vaak start het contact met hulp die verleend wordt aan een wijkbewoner. Helder geeft hij dat vorm in een route die hij de 'dienen-eerst' route noemt (zie figuur hieronder)⁴⁹.

figuur 'dienen eerst route' Moynagh

Het sterke van het eerder beschreven model van Keller, zijn de zinnen vanuit het perspectief van de wijkbewoner. Daarom probeer ik per cirkel (van links naar rechts) ook een zin weer te geven vanuit datzelfde perspectief.

- 'er wordt naar me geluisterd'
- 'mensen die om me geven, zelfs van me houden, helpen me waar nodig'
- 'ik voel me deel van deze groep mensen'
- 'ik leer iets over wat hen drijft en dat inspireert mij ook'
- 'ik zie dat zij, en ook ik, deel uitmaken van een groter geheel, er zijn veel meer gelovigen'
- 'ik ga zelf luisteren en helpen waar nodig'

Zoals gezegd komt de gemeenschap hier al sneller in beeld dan bij Keller. Dat komt mogelijk ook doordat Moynagh een duidelijke taak voor de gemeenschap omschrijft in zijn boek, al vanaf de start. Mensen voelen zich eerder deel van de gemeenschap door het luisteren, geliefd zijn en gediend worden. Vanuit of binnen die gemeenschap wordt het geloof vervolgens verkend.

Juist het dienen, dat als inzet een rol krijgt in het proces van tot geloof komen, past goed bij de context van de Ontmoetingskerk. Zij is sterk dienend aanwezig in de wijk waarin zij staat. Verderop in de dienen-eerst route is sprake van een gemeenschap. Dat onderstreept wederom het belang van een gemeenschap om door te groeien in het relevant aanwezig zijn in de wijk Schollevaar voor de Ontmoetingskerk.

⁴⁹ Dit model komt uit 'being church, doing life' van Moynagh (blz.126) en is vertaald overgenomen in het artikel 'kerkzijn ontdekken' van het landelijk team pionieren v.d. Protestantse Kerk in Nederland (blz.3).

Hirsch

Een ander beeld wordt gebruikt door Hirsch als hij spreekt over de afstand die ervaren kan worden tot de kerk en geloof.⁵⁰ Hij gebruikt een lat waarop hij blokkades aangeeft die men kan ervaren tegenover de kerk. Een blokkade die hij omschrijft als een significante culturele blokkade in het betekenisvol communiceren van het evangelie. De lat laat een aantal punten zien, genoemd *m0-m4*. Elk punt geeft een blokkade weer en het gebied tussen twee blokkades omschrijft hij als volgt:

- *m0-m1*: mensen die duidelijk iets/meer van het christelijk geloof begrijpen. Je hebt met deze mensen veel overeenkomsten op het gebied van taal, klasse, interesses en nationaliteit. Je vriendengroep zal zich hierin bevinden.
- *m1-m2*: een gemiddeld niet-christelijk persoon. Een klein beetje interesse of idee, maar mogelijk ook wantrouwend t.o.v. kerk en geloof (door ervaring). Politiek correct, open voor spiritualiteit. Vaak vind je deze mensen in je eigen context of omgeving, of op diverse publieke ontmoetingsplekken als theater of café.
- *m2-m3*: mensen in deze groep hebben geen echt idee van het christelijk geloof. Mensen die in een andere etnische, culturele groep zitten, soms ook andere religieuze impulsen hebben. Soms sterk anti-christelijk en soms ook in een (door de kerk) gemarginaliseerde groep (LGBT-groep⁵¹).
- *m3-m4*: mensen in deze groep behoren duidelijk tot een andere etnische en religieuze groep, bijvoorbeeld Joden en Moslims. Verkerend in het Westen maakt de afstand iets kleiner, maar deze groep is vaak in sterk verweer tegen het evangelie.

Op deze manier laat Hirsch duidelijk zien dat er tot bepaalde groepen in de samenleving een concreet duidelijkere afstand kan zijn dan bij andere groepen. Vanuit het perspectief van een zoekende gezien, of zelfs iemand die nog helemaal niet zoekt, staat geloof en kerk op een grote afstand. Een afstand die gevormd wordt door barrières als taal, cultuur, gewoontes, levensvisie/-wandel (of geaardheid) of zelfs religie. Hoe meer van deze blokkades aanwezig zijn, hoe meer dat in de weg staat voor een grote groep mensen om daadwerkelijk tot bestaande gemeenschappen (kerken) toe te treden.

‘Als uitreikende Liefde het hart van Gods missie is, dan is dat ook het hart van uitreikend aanwezig zijn in onze omgeving.’

Als uitreikende Liefde het hart van Gods missie is, dan is dat ook het hart van ons uitreikend aanwezig zijn in onze omgeving. God roept ons op om alle volken tot zijn volgelingen te maken. Het in contact treden met wijkbewoners, over de genoemde blokkades heen, vraagt om een bewuste en intentionele focus. Dat vraagt soms om het afleggen van een aantal gewoonten of taalgebruik, of het onderkennen en afleggen van aversie tegen bepaalde gewoontes of visies van anderen. Maar het kan ook betekenen het leren begrijpen van de andere religie of cultuur. Duidelijk

⁵⁰ Hirsch, 2016, blz.51,52

⁵¹ Dit is een (Engelse) afkorting voor de groep van mensen die Lesbisch zijn, Homofiel, Biseksueel of Transseksueel.

maakt Hirsch in het hoofdstuk waar dit model in is opgenomen, dat de groepen die verder van je afstaan als kerk, je natuurlijkerwijze niet zult ontmoeten of bereiken⁵². Gelukkig is er, je bewust wordend van deze blokkades, wel hoop en mogelijkheid om in en onder deze groepen mensen relevant aanwezig te zijn⁵³.

Dekker & 3 cirkels

De relatie tussen een groep wijkbewoners die zoekende is en de gemeenschap van gelovigen of de kerk, geeft Dekker weer als drie concentrische cirkels⁵⁴. Hij spreekt van de nauwe kring van *discipelen* die Jezus volgen. Een wat grotere kring bestaat uit *volgelingen* die het ene moment heel sterk Jezus aanhangen als ze als de 72 worden uitgezonden. Maar op een ander moment ook weer weglopen rondom de stevig radicale uitspraken van Jezus. Een derde cirkel wordt gevormd door de *schare* die soms heel groot is, heel religieus, maar op een ander moment ook weer volledig gekant tegen Jezus en zijn evangelie⁵⁵.

Deze drie cirkels geven wat mij betreft duidelijk weer hoe veranderlijk contacten kunnen verlopen. Het brengt ook in beeld dat je als kerk een vaste kern hebt van leden die heel trouw betrokken zijn, maar dat daaromheen een grotere groep is waar je als kerk mee in contact bent. Als ik deze beschrijving verbind aan wat Hirsch daarover zegt, verwacht ik dat contacten tot en met de cirkel die Dekker *schare* noemt, zich vooral bevinden in de meer natuurlijke omgeving van de kerk zelf. Weinig blokkades die een logisch of natuurlijk contact met de schare in de weg staan. De afstand tussen Jezus en het volk was qua cultuur en taal, etniciteit en religie⁵⁶ niet heel groot. Af en toe is er sprake van een Romein (andere cultuur en religie, etniciteit) die tot geloof kwam of zich bewust onder het gehoor van Jezus bevond. Dat veranderde wel toen de discipelen met het evangelie de wereld in moesten trekken. Het door Dekker geschetste model dient vooral de bekende context, dichtbij de kerk. Voor groepen die verderaf staan, moet je je toch wenden tot een aantal andere hier beschreven modellen.

Projectplan Kruispunt-Oost

In het projectplan is sprake van een model dat gehanteerd wordt om onder meer de groei van de relatie met God inzichtelijk te maken. Binnen het missionair diaconale werk helpt dit bij de opzet en uitvoering van de activiteiten in de wijk⁵⁷.

⁵² Hirsch, 2016, Hoofdstuk 2

⁵³ Het staat tenslotte in Hoofdstuk 2 van zijn betoog wat in totaal uit 9 hoofdstukken bestaat.

⁵⁴ Cirkels die niet even groot zijn, maar wel hetzelfde middelpunt hebben.

⁵⁵ Dekker, Tegendraads en bij de tijd, 2015, blz.39

⁵⁶ Hoewel je zou kunnen spreken van een totaal andere religie die Jezus kwam brengen, kan je niet spreken van een barrière zoals Hirsch die schetst. De nieuwe weg die Jezus verkondigt, was aangezegd in de religie/godsdienst van de Joden en bouwde daarop voort. Er is sprake van een barrière, maar minder groot als die waar Hirsch over spreekt in termen als m3-m4.

⁵⁷ Stichting Kruispunt-Oost, 2015, blz.9,10

Kring	Karakter relatie	Geestelijk proces	Kenmerk activiteit
Contact	Passerend/Voorbijgaand	Je proeft, ruikt of ziet het leven van en met Jezus	Sociaal/Diaconaal, Evangelie zichtbaar maken, present zijn
Nader contact	Ontmoetend/Zoekend	Je hoort over het leven van en met Jezus	Sociaal/Diaconaal + Zingeving, Kenbaar maken van het Evangelie
Relatie	Samen optrekkend/Verbindend	Je kiest voor het leven van en met Jezus	Zingeving, proclameren en vertellen en appelleren
Gemeenschap	Lief en Leed delend	Je leeft van en met Jezus	Discipelschap

Het is mede door de vierde kolom duidelijk dat dit model beschrijft wat de aard van een activiteit kan zijn in missionair perspectief. Ook de derde kolom geeft hier woorden aan. Tegelijk werpt deze derde, maar ook tweede kolom licht op het proces dat iemand kan doorlopen als hij al zoekend tot geloof komt. Het geeft het hierboven geschetste model van Moynagh in verdichte vorm weer. Hier hangen de relaties tussen mensen onderling, met de mensen die al tot de geloofsgemeenschap behoren, nauw mee samen. Het principe daarachter werd al eerder geciteerd uit het projectplan van de stichting: ‘alleen in langduriger relaties is het mogelijk de liefde van Christus volledig te laten zien en het Evangelie te delen’.⁵⁸ Hieruit valt te leren dat een geloofsgemeenschap in haar opzet en missie kan bijdragen aan het proces van geloofsgroei van een zoekende. Door diverse manieren van dienstbaarheid, in daden en woorden, nadere uitleg en samen verder groeiend, kan iemand tot geloofsgroei komen. Daaronder liggen langdurige relaties die van een eerste contact verder groeien tot relatie.

conclusies

Uit deze hierboven beschreven informatie en de weergegeven modellen, is een aantal conclusies af te leiden.

- De start van het proces van geloofsgroei van een wijkbewoner start meestal niet bij het kennen van zonde en schuld. Dit komt pas vaak later naar voren als men God beter heeft leren kennen. Paas en Dekker brengen dit beide naar voren.
- Als gemeenschap moet je meerdere kanten van het evangelie laten zien. Mensen kunnen dan op meerdere manieren en aan diverse onderdelen van het evangelie verbinden. Keller noemt dit als belangrijk onderdeel van het kerk-zijn.
- Via langdurige contacten komen mensen in aanraking met geloof en kerk. Paas noemt dit als kenmerk voor toetreders.

⁵⁸ Stichting Kruispunt-Oost, 2015, blz.8

- Een gemeenschap draagt zelf in het verbonden zijn met elkaar een belangrijk onderdeel van het evangelie uit. Zowel Paas als Dorst brengen dit naar voren.
- Een wijkbewoner heeft ruimte nodig waarin persoonlijke geloofservaringen gedeeld kunnen worden en het Heilige ervaren kan worden. Hendriks brengt dit naar voren.
- Starten met dienen in welke vorm dan ook, doet contact leggen met wijkbewoners. Het samenkomen rondom een gemeenschappelijk verlangen, passie, hobby, hulpvraag bij nood of op scharnierzakten in het leven, doet gemakkelijk een relevant betrokken gemeenschap ontstaan. Moynagh laat ons dat zien.
- Wijkbewoners hebben behoefte aan gastvrije en oordeelsvrije ruimte om een zoektocht te starten. Zowel Paas als Hendriks benoemen dit.
- Tussen een gemeenschap en een wijkbewoner is er sprake van blokkades. Er kan sprake zijn van blokkades op het gebied van taal, gewoonten, cultuur, verschil in levensvisie, waarden en normen en religie. Om gemeenschap en zoeker elkaar te laten ontmoeten, moeten deze barrières geslecht worden. De barrières kunnen naast een struikelblok ook een stapsteen worden om elkaar te bereiken en verder te groeien in geloof. Hirsch en Dekker brengen dit naar voren.
- Een langdurige relatie en een gemeenschap waar in woorden en daden het evangelie ervaren kan worden, laat wijkbewoners en de gemeenschap elkaar ontmoeten. Het missionair diaconaal projectplan Kruispunt-Oost onderstreept dit.

Hoofdstuk 3: in ontmoeting met wijkbewoners

inleiding

Allereerst wil ik graag zeggen dat ik enorm genoten heb van de gesprekken die ik met mensen uit verschillende hoeken van de Rotterdamse context mocht hebben⁵⁹. Het is aanbevelenswaardig om met wijkbewoners deze onderwerpen te bespreken. Niet dat ik normaal geen gesprekken met wijkbewoners heb, maar nu kregen zij een nadrukkelijke focus. Dat betreft de bijdrage van een gemeenschap aan een zoeker/beginnend gelovige. Maar ook het verlangen naar een gemeenschap of een viering. Voorts kwamen ook de weerstanden of aversies ten opzichte van een gemeenschap of kerk ter sprake om tenslotte nog stil te staan bij het Bijbelse beeld van een gemeenschap ‘het lichaam’. Deze vier onderwerpen ga ik in dit hoofdstuk bij langs en beschrijf dan wat ik in de gesprekken op deze onderwerpen heb gehoord.

De gesprekken waren met zoekers en beginnend gelovigen of soms ook met mensen die al langer geloven en in meerdere of minder mate betrokken waren bij enige vorm van gemeenschap. Gemakshalve spreek ik ook in dit verband van *wijkbewoners*. De gesprekken vonden plaats, zoals gezegd in de Rotterdamse context. Dit betrof een missionair project in de wijk Spangen, Middelland en Rotterdam-Noord. Daarnaast heb ik ook gesprekken met wijkbewoners gevoerd in Schollevaar of met contacten die vanuit de Ontmoetingskerk zijn gelegd. De gespreksverslagen van deze ontmoetingen zijn in mijn bezit, maar een verzameldocument is als *bijlage B* toegevoegd aan dit afstudeeronderzoek. De methode van onderzoek is in dit onderzoek opgenomen als *bijlage A*.

1. bijdrage gemeenschap aan wijkbewoners

welkom

In gesprek met wijkbewoners valt een eerste aspect al snel op. De gemeenschappen die gevormd zijn in de wijk door betreffende missionaire projecten, dragen een welkom karakter. Dat ‘welkom’ uit zich op diverse manieren.

Allereerst geven de wijkbewoners bij alle projecten terug dat ze welkom zijn, hoe ze ook geloven of leven. Zelfs als je vanuit een andere religie in het leven staat, ben je welkom. Daarnaast is het ook zo dat, als je wel het christelijk geloof aanhangt, je op je eigen tempo in dat geloof mag groeien of zelfs terugvallen. De uitdaging voor een volgende stap in het geloof wordt niet weggenomen, maar er blijft ruimte om te groeien en te stoeien.

Niet alleen met betrekking tot geloofsovertuiging wordt dit welkom gevoeld. Ook de stijl van leven of de staat van je leven nu, is geen belemmering. In de diverse gemeenschappen vinden de wijkbewoners juist veel herkenning bij elkaar. ‘Er zijn meer mensen gescheiden, zoals ik’

⁵⁹ Ik reken Capelle a/d IJssel met de wijk Schollevaar even tot datzelfde gebied, al was het alleen al omdat zij hetzelfde kengetal hebben: 010.

geeft een wijkbewoner terug. En ander verwoordt het als volgt: 'hier zijn gewone mensen, net als in de wijk'. Het gevoel bij een kerk is al snel dat je dan aan bepaalde standaarden moet voldoen, al dan niet 'volgens het boekje'.

Een andere manier waarop het 'welkom' gestalte krijgt is dat men met de diverse gemeenschappen aansluit bij de dingen uit het gewone leven. Een wijkontbijt, een vrouwengroep en samen koken worden ervaren als activiteiten uit het gewone leven waarin je elkaar makkelijk ontmoet. Het maakt de verbinding met de ontmoetingen op straat in de wijk gemakkelijk en de gemeenschap wordt dan ook tussen de verschillende activiteiten door ervaren en gevoeld. Dat uit zich ook heel concreet in het meeleven met elkaar via *whats-app* rondom gebeurtenissen als een rechtszaak of belangrijk bezoek. Het uit zich ook in de betrokkenheid en inschakeling van wijkbewoners in de diverse gemeenschappen en activiteiten. Dat kan in niet-identiteitsgebonden activiteiten zijn als vrijwilliger bij de kledingbank of betrokken bij onderhoudstaken van het kerkgebouw. Het kan ook tijdens identiteitsgebonden activiteiten door het voorlezen en musiceren tijdens een viering.

'Ik mocht eigenlijk nergens thuiskomen, was nergens welkom, ook niet bij God. Maar nu ben ik dat wel!'

Tenslotte wordt het welkom ervaren in het zien van en helpen in elkaars nood. Dit betreft eenzaamheid, financiële problemen of problemen van relationele aard. Een aantal mensen geeft duidelijk aan dat ze door één van de gemeenschappen of hulp-activiteiten van het missionaire project zijn verder geholpen. Hulp die geboden wordt, vindt vaak plaats op de zogenaamde scharnierpunten in een mensenleven. Dat kan een verhuizing zijn, het overlijden van een partner of familielid, een scheiding of ontslag en de gevolgen die dat op veel gebieden geeft. En er is aandacht. Niet alleen voor het probleem, maar ook voor de wijkbewoner als mens. 'Ik mocht eigenlijk nergens thuiskomen, was nergens welkom, zelfs niet bij God. Maar nu ben ik dat wel'.

Gemeenschappen blijken in staat te zijn over een aantal drempels of blokkades heen te stappen en zodoende daadwerkelijk heel gastvrij in ontmoeting te treden met wijkbewoners.

nieuwsgierig

Het welkom en de hulp worden als goed en weldadig ervaren. Los van het feit dat binnen de diverse gemeenschappen duidelijk gemaakt wordt dat dit vanuit een christelijke overtuiging wordt gedaan, ontdekken wijkbewoners in veel gevallen dat aspect in de hulp of samenbindende activiteiten zelf. 'Tastbare liefde' of een 'goede sfeer en samenwerking'. Op de momenten dat de bijbel opengaat in gesprekken of een activiteit, geven sommige wijkbewoners aan dat ze zich herkennen in dat wat naar voren wordt gebracht. Door deze expliciete, maar soms ook minder expliciete uiting van het christelijk geloof, worden wijkbewoners nieuwsgierig. Door middel van vragen in gesprekken maar ook het bezoeken van een viering proberen de wijkbewoners die nieuwsgierigheid gevolg te geven. In sommige

gevallen is dat een viering die binnen hetzelfde missionaire project wordt georganiseerd. In een ander geval betreft het een viering buiten het project waar één van de werkers zelf lid van is.

Eén van de geïnterviewden geeft aan dat het verlangen om deel te worden van een gemeenschap voornamelijk egoïstisch was, namelijk om er zelf beter van te worden. De toen in eerste instantie ontvangen onbaatzuchtige naastenliefde, zette diegene vervolgens aan tot het geven van liefde en hulp aan weer anderen.

ruimte voor interactie

Hierboven is al iets beschreven over de ruimte die men ervaart binnen de gemeenschap in het groeien in geloof. Daar is nog iets meer over te zeggen waar het specifiek een verlangen betreft om verder te groeien. Een gemeenschap, dat kan een kring of maaltijd zijn of plaatsvinden in de vorm van een cursus, heeft de ruimte om vragen te kunnen stellen. De Bijbel gaat open, maar de vragen die bij de wijkbewoners leven kunnen in alle vrijheid naar voren komen. De wijkbewoners geven ook aan dat juist de ruimte tot vragen en het gesprek met elkaar hierover hen versterkt in het groeien in geloof. 'Het roept het geloof wakker' zo geeft een van de wijkbewoners aan.

Dit aspect onderscheidt zich in de meeste gevallen van de normale gang van zaken in een viering of kerkdienst, waarin reactie of interactie in de meeste gevallen niet mogelijk is.

getuigende contacten

Veel van de wijkbewoners zijn meegenomen door contacten in de buurt. Dat kan een buurman/-vrouw zijn, maar ook een lotgenoot waar het bijvoorbeeld scheiding, armoede of eenzaamheid betreft. De rol van die uitnodigende mensen is, gezien het feit dat dit vaak wordt genoemd, van groot belang. Daarnaast komt op meerdere manieren naar voren dat men bij de werkers en gelovige betrokkenen bij de gemeenschap ervaart hoe echt en goed het geloof is. Het leven met God is zichtbaar en tastbaar doordat erover gesproken wordt. Maar ook door de goede zorg die geboden wordt, het luisterend oor, de goede vragen en ook de uitdaging naar verder groeien die wordt voorgehouden. Met dat laatste aspect is het contact niet alleen uitnodigend maar ook uitdagend. Het helpt je om niet af te zwakken in geloof, maar te blijven groeien.

Hier komt de cruciale rol naar voren in het vrijmoedig mensen uitnodigen en meenemen naar enige vorm van gemeenschap. Maar ook in het vrij en moedig delen van je leven en de daarin aanwezige levensovertuiging om samen uitdagend op weg te gaan in geloof.

vrede & rust

Wat opvalt is dat men rust en vrede ervaart door het betrokken raken in enige vorm van gemeenschap in de missionaire projecten. Doordat het evangelie ter sprake kwam, is er 'vrede gekomen in ons leven waar ons leven eerst zo vol nood en onrust was'. Voor de een is dat specifiek in een situatie waar

*'Er is vrede en rust
gekomen in ons leven
waar ons leven eerst
zo vol nood en
onrust was.'*

eerst onrust was door financiële of relationele nood. Voor een ander is dat het achterlaten van fouten of pijn uit het verleden. Hierin speelt het ontdekken en leren van vergeven een belangrijke rol.

Als laatste noem ik de rust en vrede die men ontdekt te midden van het jachtige leven. ‘Veel mensen zijn op zoek naar een ankerpunt en rust in hun leven. Het materiële voorbij waar je zo hard voor aan het werk bent. Ik zie mensen met hun ziel onder de arm op zondag in de Media Markt lopen. Men lijkt pas toe te komen aan het erkennen van de meest elementaire behoeften als zingeving en rust, als een burn-out zich aandient’.

Vrede en rust worden gevonden of geleerd te ontdekken. Dat komt bij alle projecten via meerdere geïnterviewden naar voren. Deze verhalen spreken duidelijk van de kracht en zegen van het evangelie. Daar ben ik mezelf niet altijd meer zo bewust van, maar deze mensen zetten dat weer verrassend heerlijk bij me in beeld. Deze verhalen doen niet alleen mij goed, maar zullen ook de kerk goeddoen. De relevantie van het evangelie wordt zichtbaar tot in elke hoek van de wijk, de maatschappij en het leven. Als deze verhalen in de kerk worden gedeeld, wordt de verstrekkendheid van Gods Liefde breder uitgemeten dan de lengte van een gemiddelde kerkbank. Ik pleit hiermee voor ruimte binnen de kerk voor deze getuigenissen, maar ook voor het opzoeken en ontdekken van deze verhalen door ieder persoonlijk in zijn of haar leefomgeving.

2. verlangen naar gemeenschap of een viering

lage drempel

Het verlangen naar meer te weten of te ervaren van het christelijk geloof is hiervoor al kort beschreven onder het kopje ‘nieuwsgierig’. In sommige projecten heeft men te maken met wijkbewoners die vanuit hun cultuur of verleden gewend zijn geweest om naar een kerk te gaan. Op een of andere manier is de kerk buiten beeld geraakt. Het verlangen naar een viering of een kerk is bij deze wijkbewoners logischer omdat men vindt dat dat bij geloven hoort. Daarnaast is het zo dat de missionaire projecten allerlei activiteiten, vormen van gemeenschap en ontmoeting hebben opgezet in de wijk, die ervoor zorgen dat er minder sterk een drempel wordt ervaren naar een kerk of viering.

*‘De liedjes zijn een
beetje als Bono, dat
past me wel.’*

De vieringen die binnen de projecten worden georganiseerd, worden als fijn en gewoon ervaren. In één van de projecten is de viering niet in een kerkgebouw georganiseerd wat een wijkbewoner doet zeggen ‘zo kan je kerk zijn op welke plek dan ook, dat zit niet in het gebouw’. De aanbidding, de muziek, de liederen maar ook ‘het verhaal geeft me soms een brok in de keel.

Dan gaat het over mij. De zachte kant komt hier aan bod en die ervaar ik niet bij een andere broederschap waarbij ik ben aangesloten’. Weer anderen benoemen het als toegankelijk dat

de stijl van muziek past bij deze tijd. ‘De liedjes zijn een beetje zoals Bono dat doet’⁶⁰, dat past me wel’. Dit pleit niet zozeer voor allerlei aangepaste diensten in ‘Jip & Janneke taal’⁶¹, maar veel meer een aanpassing in stijl en vorm die herkenbaar is en aansluit bij wat we als maatschappij gewoon zijn. Op het gebied van muziek kan dat zijn van Bono tot Bach. Op het gebied van taal kan dat zijn van de Telegraaf tot de Elsevier. In die breedte moeten we het zoeken.

Belangrijk om te vermelden is dat een paar wijkbewoners aangaven niet zozeer nieuwsgierig te zijn naar God, maar wel naar de mensen die zowel in de wijk actief aanwezig zijn en ook deze vieringen organiseren.

gemeenschap van mensen

Een viering of een dienst wordt door meerdere geïnterviewde wijkbewoners bezocht. Daar waar het een viering betreft buiten het project om, wordt soms de groep mensen ervaren als minder toegankelijk. Dat geeft bij sommigen een gevoel van veiligheid omdat je dan lekker ‘anoniem’ kerk en geloof kan verkennen. Bij de ander wordt dezelfde groep mensen ervaren als een groep blije mensen en als een groep mensen die allemaal hetzelfde willen. Dat is: ‘meer over God leren en voor Hem zingen’.

*‘Je ervaart de Heilige
Geest, dat is
verslavend!’*

Daar waar de kerkdienst wel binnen het project wordt vormgegeven, geeft een wijkbewoner aan dat hij langzaamaan meer mensen leert kennen en dat dat de ontoegankelijkheid stap voor stap doet weggaan. Ook het gebouw (een echt kerkgebouw in dit geval) wordt als heilig ervaren, het geeft rust en vrede. Een

ander verwoordt die heiligheid in een dienst zo: ‘je ervaart de Heilige Geest, dat is verslavend!’

Hoewel men zich in een enkel geval eerst wat bekeken voelde, ervaart men nu stap voor stap een ‘liefdesband’. Wijkbewoners geven aan dat binnen wat voor vorm van gemeenschap dan ook (kring, viering,...) de band gaandeweg sterker wordt. Het helpt om niet af te zwakken, je geloof op peil te houden en je weet dat je gemist wordt als je er niet bent.

het is goed voor je

Ik heb al eerder beschreven dat het mensen rust en vrede brengt. Dat heeft men pas ervaren op het moment dat men betrokken raakte bij een project of vorm van gemeenschap. Een verlangen naar een dergelijke betrokkenheid kan nog niet ontstaan als men niet bekend is met het feit dat het je goeddoet. In bijna alle gevallen is het zo dat anderen hen uitgenodigd hadden, wetend dat het ze goed zou doen. Eén geïnterviewde geeft daarom terug dat projecten en de kerk niet zichzelf centraal moeten stellen, maar wat het de mensen kan brengen. ‘Zet de boodschap centraal op je website en je communicatie. Het doet je gewoon goed om samen te zingen en te geloven. Dat is zelfs wetenschappelijk bewezen’. En als die

⁶⁰ Bono is de zanger van de Ierse rockband U2. Zij zingen met enige regelmaat religieus getinte nummers.

⁶¹ Dat is taal in eenvoudig en begrijpelijk Nederlands.

goede boodschap wordt gecommuniceerd in een preek of overdenking, raakt het hen als ze zoekend zijn. Soms valt het, naar eigen zeggen, verbazingwekkend samen met wat men op dat moment nodig heeft.

3. weerstanden

Hierboven is al een aantal dingen genoemd die soms hinderen om deel te nemen aan welke vorm van gemeenschap dan ook binnen de missionaire projecten. Niet alles met betrekking tot hindernissen of weerstanden uit de gesprekken is daarmee naar voren gekomen. Ook is het belangrijk om als missionair project of kerk helder voor ogen te hebben welke mogelijke blokkades of aversies wijkbewoners kunnen hebben bij deelname aan of betrokkenheid bij een gemeenschap. Dat is de reden dan ook dat ik dit apart behandel, hetgeen wel betekent dat een aantal genoemde weerstanden hier terug zullen komen.

veroordeling

Wijkbewoners geven aan dat zij zich soms veroordeeld voelen of weten door de kerk. Dit betreft dan hun levensstijl of levensovertuiging. In de meeste gevallen berust dat op de ervaringen met de kerk uit het verleden. 'Ik voelde me het zwarte schaap na mijn scheiding' of 'ik kom hier binnen met een moslimachtergrond, ik moet niet teveel onrust stoken'. Daarnaast wordt de kerk ook omschreven als een 'protocol aan verwachtingen' waar ik niet (altijd) aan kan voldoen. En 'stel dat ik nu ineens in de kerk of een viering kom, ze zien me al aankomen na zoveel jaren!' Ook was er bij iemand angst dat de kerk het geloof hem door de strot zou duwen. Dat maakt hem voorzichtig in het meedoen met activiteiten waar de identiteit nadrukkelijker naar voren komt. Het is goed om je daarvan bewust te zijn. Het gevoel van oordeel hoeft niet bevestigd of rechtgezet te worden. Maar wel mag een nieuwe weg, vrij van oordeel samen ingeslagen worden. Die boodschap mag klinken en tot uiting komen in wat je samen onderneemt.

hypocrisie

Het verschil tussen wat de kerk zegt te geloven en wat er in de individuele levens van de kerkleden gebeurt, komt bij veel wijkbewoners naar voren als een blokkade richting kerk en geloof. 'Ik word gezien op zondag, maar door de week kan er geen groet vanaf'. Wat er gebeurde in de kerk aan veroordeling en misbruik, deed een wijkbewoner het volgende zeggen: 'Ik kende God anders dan de kerk zich voordeed'. De kerk is door de ervaring en het gevoel van hypocrisie op afstand komen te staan. Juist ook omdat men 'rotervaringen' heeft gehad of de 'neus lelijk heeft gestoten'.

'De kerk is een machtsinstelling, een bolwerk van conservatisme.'

Woorden die in dat verband ook gezegd worden: 'de kerk is een machtsinstelling' of een 'bolwerk van conservatisme'. Net als bij het vorige onderwerp is het ook hier goed te beseffen dat wijkbewoners dit met zich mee kunnen dragen. Aan een gemeenschap de taak om zonder hypocrisie wijkbewoners opnieuw kennis te laten maken met de Liefde van God.

verschil leven & kerk

Het verschil dat ik nu beschrijf, betreft niet de hierboven beschreven hypocrisie.

Wijkbewoners geven aan dat er soms zo'n verschil kan zijn met hoe mensen hun geloof beleven in de kerk en wat er in het gewone leven dagelijks gebeurt. 'Met de handen in de lucht staan zingen, dat hoeft van mij niet'. Hoewel dit schijnheilig overkwam, betreft dit ook een verschil op het vlak van onherkenbaarheid met de gewoonten van alledag. De voor sommigen typische *geloofsuitingen* als bidden en zingen worden soms ervaren als 'ik vind dat maar niks'. En toch blijft iets trekken wat hen die bevreemdende geloofsuitingen dan maar voor lief doet nemen. Het laat twee dingen zien. Allereerst is er weleens gezegd binnen protestantse kringen dat meer gewoonten of geloofsuitingen vanuit de evangelische hoek moeten worden overgenomen. Bijvoorbeeld het zingen met geheven handen of het hardop samen bidden. Die uitingen zijn zonder meer als goed te benoemen, maar zijn in zichzelf niet per se drempelverlagend. Daarnaast kan het zijn dat iemand niets met bepaalde geloofsuitingen heeft, maar zich er wel toe aangetrokken weet. Het kan zijn dat het geloof bij iemand andere uitingen of vormen heeft die bij ons niet altijd direct herkenning oproepen. Het is dan de kunst om over onze bevreemding heen te stappen en te ontdekken wat God aan het doen is in het leven van diegene.

*'Laat de kerk erbuiten!
Doe het eerst gewoon van
mens tot mens'*

Het ervaren van verschillen tussen de kerk en het leven van alledag komt ook terug op een andere manier. Dat betreft meer de vraag of je een kerk of gemeenschap überhaupt nodig hebt in je leven. Men is in beginsel

gewoon onbekend met het feit of het idee dat dit weleens goed voor je kan zijn.

Als een belangrijk verschil tussen de gemeenschappen en een viering als specifieke vorm van gemeenschap, wordt genoemd dat je in de vieringen niet kan reageren en vragen. Dat kan in andere vormen wel en dat helpt wijkbewoners beter in hun zoektocht zoals ze aangeven.

In lijn met het benoemde verschil tussen kerk en leven van alledag, noem ik graag het advies dat een van de wijkbewoners geeft richting de kerk: 'Laat de kerk erbuiten' en doe gewoon de goede dingen. De kerk komt vanzelf weer in beeld of ter sprake. 'Maar doe het eerst gewoon van mens tot mens'. Dit sluit aan bij wat al geschreven is rondom het gevoel van veroordeling of de ervaren hypocrisie die wijkbewoners met zich meedragen.

gemeenschap van mensen

Het deelnemen aan de gemeenschap doe je met meerdere mensen. Bij een viering of kerkdienst is die groep vaak groter dan een gemeenschap in de wijk. Voor de een is dat een belemmering omdat men zich verloren voelt in de grote groep mensen. Voor een ander is juist die kleine gemeenschap een belemmering omdat het geloof dan zo dichtbij komt en persoonlijk wordt. 'Dat bidden voor elkaar in kleine groepjes, man, dat is niets voor mij!'

tijd & thuissituatie

Een andere duidelijke blokkade is de tijd waarop vieringen of diensten vaak gehouden worden. De zondag is voor velen de enige dag met uitslaapmogelijkheid. In andere gevallen is de zondag bezet met werk door onregelmatige diensten.

In een aantal gevallen wordt ook aangegeven dat de thuissituatie het niet toelaat om een viering op een zondag te bezoeken. Dat komt dan doordat men als enige in het gezin gelooft en er onrust en onvrede ontstaat als er dan toch een dienst of viering bezocht zou worden.

cognitief hoog niveau

Het is met enige aarzeling dat ik dit schrijf. Het woord niveau kan al snel een waardeoordeel in zich hebben, of een soort indeling waarbij de begrippen 'meer' of 'minder' een rol kunnen gaan spelen. Toch wordt duidelijk genoemd dat het geloof ook een cognitief hoogstaand niveau heeft gekregen. Het reflecteren en logisch redeneren wordt soms als risico of als belemmering ervaren. Voor de een is het genoeg als je merkt dat geloven en de Heilige Geest je gewoon 'een kick geeft, het is verslavend'. Een ander wil daar meer over weten en meer woorden voor vinden om daar al redenerend grip op te krijgen. Dat terwijl weer anderen aangeven dat je jezelf ook kan verliezen omdat er altijd haken en ogen blijven zitten aan het evangelie. Dit vraagt om de breedte van uitleg en onderling gesprek van *RTL Late Night* tot *Nieuwsuur*.

4. beeld van het lichaam

Aan het einde van de interviews bracht ik het beeld van het lichaam in zoals Paulus dat beschrijft in 1 Korinthe 12. Dat werkte als een soort afsluitende samenvatting waarin twee aspecten van een gemeenschap naar voren kwamen. Als eerste aspect bracht ik het voor elkaar zorgen en het samen dingen ondernemen naar voren. Dat roept veel herkenning op. Het is 'een hechte gemeenschap' en 'we staan praktisch om elkaar heen'. Er worden goede dingen gedaan voor elkaar en iedereen brengt wat in en helpt elkaar. Een wijkbewoner geeft terug dat ze het wel heeft moeten leren om om hulp te vragen, omdat ze altijd alles alleen had gedaan. De werking van de gemeenschap als een lichaam wordt ook ervaren in persoonlijk herstel op allerlei vlak, zoals dat ook in een lichaam werkt.

In een van de gemeenschappen wordt ervaren dat de groep eigenlijk te klein is om alles van het lichaam te ervaren. Niet alle 'functies' zijn aanwezig en 'we zien elkaar door de week niet'. Dit betreft een kring die door vrouwen wordt bezocht uit diverse buurten en die daarnaast hun eigen contacten en netwerk hebben. Deze kring wordt op geloofsgebied wel als heel veilig ervaren.

De herkenbaarheid van het beeld van het lichaam hangt voor een ander weer nauw samen met de mate van verwevenheid van de kerk of geloofsgemeenschap met het eigen sociale leven.

Het tweede aspect dat ik inbracht is het hoofd-zijn van Christus van dit lichaam en of het wordt ervaren dat Christus/Jezus 'achter' de gemeenschap merkbaar is.

Wijkbewoners die een ander geloof of religie aanhangen, duiden de gemeenschap meer als een groep mensen die vanuit zichzelf het goede doen en de schouders eronder zetten. 'Wel heeft deze gemeenschap houvast aan de

*'We proberen Jezus voor
elkaar te zijn. Jezus is dus
het hoofd!'*

Bijbel, maar bij een andere groep mensen is dat weer wat anders'. Zonder zich expliciet af te zetten tegen andere zingevingsmethodes, geeft een andere wijkbewoner aan dat je je in deze vorm van gemeenschap 'niet richt op een vlam of je ademhaling maar op een duidelijke bron of centraal symbool'. Daarmee wordt gedoeld op God. Anderen geven duidelijk aan dat zeker de liefde van God en Jezus aanwezig is achter alles wat er gebeurt. 'Geen oordeel, maar respect'. Ook wordt de gemeenschap ervaren als een 'biddende gemeenschap' en dat laat zien dat we 'ook geestelijk om elkaar heen staan'. Dat Christus daarvan het hoofd is, wordt door een wijkbewoner zo samengevat: 'we proberen Jezus voor elkaar te zijn, dus Jezus is het hoofd'.

conclusies

Uit de gesprekken wil ik een aantal conclusies trekken vanuit het perspectief van een wijkbewoner. Deze conclusies neem ik mee naar het hoofdstuk conclusies.

- Een wijkbewoner voelt zich welkom door:
 - Het ontbreken van oordeel over geloofsbeleving of levensstijl
 - De herkenbaarheid in samenstelling van gewone mensen met gelijke achtergrond of huidige situatie
 - De activiteiten die aansluiten bij de dingen van alledag of een gezamenlijke hobby/passie.
 - Het feit dat er oog is voor elkaars nood en hulp bij scharniermomenten in het leven
- Een wijkbewoner bemerkt God en geloof door alles heen omdat de liefde en overtuiging achter alles wordt ervaren. Dat gebeurt als het expliciet wordt gedeeld maar ook als het impliciet aanwezig is. Deze herkenning vindt alleen plaats als men in meer of mindere mate God kent of wil zoeken.
- Een wijkbewoner heeft uitdaging nodig om een volgende stap in geloof te zetten.
- Een wijkbewoner heeft ruimte nodig voor vragen en interactie rondom onderwerpen met betrekking tot geloof en God.
- Een wijkbewoner heeft andere mensen nodig die hem/haar uitnodigt om deel te nemen aan een activiteit of gemeenschap.
- Een wijkbewoner ontdekt rust & vrede in zijn/haar leven als het evangelie (of delen daarvan) met hem/haar gedeeld wordt. Daar is men zich niet altijd op voorhand van bewust.

- Een wijkbewoner ervaart een lage drempel voor identiteitsgebonden activiteiten als daarnaast ook niet identiteitsgebonden activiteiten worden georganiseerd. De drempel wordt lager als de stijl van een viering aangepast wordt aan deze tijd. Daarnaast wordt nieuwsgierigheid naar meer van God en geloof geprikkeld tijdens niet-identiteitsgebonden activiteiten.
- Een wijkbewoner kan ook een gemeenschap of kring als goed en genoeg ervaren zonder deel te nemen aan een dienst of samenkomst.
- Een wijkbewoner ervaart vieringen als het samenkomen met mensen die hetzelfde willen: God leren kennen en voor Hem zingen.
- Een wijkbewoner neemt ervaringen met de kerk vanuit het verleden met zich mee. Veroordeling, gevoel van hypocrisie bij de kerk maar ook bij zichzelf, onherkenbaarheid van geloofsuitingen in het gewone leven. Die kunnen een blokkade vormen om deel te nemen aan een viering of kerkdienst. Een gemeenschap los van de kerk wordt dan als meer toegankelijk ervaren.
- Een wijkbewoner kan groeien in geloof op een manier waarin gelovigen zich soms niet kunnen herkennen. Toch is er groei en het is van belang dat te ontdekken en erkennen.
- Een wijkbewoner ervaart veiligheid verschillend in relatie tot een gemeenschap of een kerkdienst. Voor de een is een kerkdienst juist veilig om dat het anoniem is en komt een (kleinere) gemeenschap te dichtbij. Een ander voelt zich verloren en onveilig (bekeken worden) in een grote groep en heeft juist baat bij een kleinere gemeenschap.
- Een wijkbewoner kan soms door de thuissituatie of de tijden van samenkomsten niet deelnemen aan een viering of gemeenschap.
- Een wijkbewoner kan het cognitieve niveau ervaren als te hoog.
- Een wijkbewoner kan binnen een gemeenschap veiligheid, herstel en onderlinge steun ervaren.

Hoofdstuk 4: in ontmoeting met missionaire projecten

inleiding

Naast de gesprekken met de wijkbewoners, heb ik ook de drie eerdergenoemde missionaire projecten zelf bezocht en onderzocht. Dat heb ik gedaan door hun projectplannen te lezen en een ontmoeting te hebben met de leider van het betreffende project. Dit had als focus te ontdekken hoe men met gemeenschappen betrokken en getuigend aanwezig is in de wijk. Daarnaast hoe men met die gemeenschap wil bijdragen aan het geloofsproces of zoekproces van de wijkbewoners. Deze twee onderwerpen komen hieronder in beschrijvende zin terug. Een aantal onderwerpen komt ook voor in het vorige hoofdstuk. In dit hoofdstuk wordt het beschreven vanuit het perspectief van de projectleider en de projecten zelf. Waar dat overlap vertoont, kan dat alleen maar betekenen dat het de projecten gelukt is om de wijkbewoner daadwerkelijk te ontmoeten op de plek waar hij of zij zich bevindt.

De gespreksverslagen zijn in mijn bezit, maar het verzameldocument van de gespreksverslagen is als *bijlage C* terug te vinden in dit onderzoek. Daar waar ik plannen of citaten uit projectplannen aanhaal, vermeld ik dat in een voetnoot. De betreffende plannen zijn op te vragen via de projecten zelf.

1. gemeenschappen betrokken & getuigend aanwezig in de wijk

aanwezig in de wijk

De drie bezochte projecten zijn allemaal op heel diverse manieren aanwezig in de wijk. Door middel van diverse activiteiten probeert men in ontmoeting te komen met de wijkbewoners. Men zoekt de wijkbewoners op in de gewone alledaagse dingen, maar ook op specifieke noden om daarin hulp te verlenen.

De activiteiten die georganiseerd worden in de alledaagse dingen, beogen een verbetering van de sociale cohesie van de wijk, het contact tussen mensen. Dat betreft bijvoorbeeld een wijkontbijt, een koffieochtend, filmavonden, samen kamperen, samen eten of bijvoorbeeld een vrouwengroep.

Specifiek op hulpvragen is per project ook een heel scala aan activiteiten opgezet, in sommige gevallen door middel van een samenwerking met andere partners op het welzijnsvlak. Het betreft activiteiten rondom taal, sporten, huiswerkbegeleiding, financiële problemen of het doen van klusjes bij andere wijkbewoners.

Via deze twee wegen, sociale cohesie en hulpverlening, wordt er contact gezocht en zijn de projecten een duidelijke speler in de wijk geworden. Bij alle projecten wordt dit als belangrijk ervaren om zo in de wijk zichtbaar en betrokken aanwezig te zijn. Het verschil met een maatschappelijke organisatie is wel duidelijk omdat het vanuit een kerk of geloofsovertuiging wordt opgezet. Dat wordt ook vermeld en het komt naar voren in de gesprekken tussen de

werkers of vrijwilligers en de wijkbewoners. De betrokkenheid op het welzijn van de wijk komt voort uit een groter verlangen, namelijk het willen laten zien van de Liefde van God en het goede van Zijn Koninkrijk. Dit wordt nog meer duidelijk als de werkers/vrijwilligers ook zelf in de wijk wonen en ze hun leven delen. Leven delen in die zin dat tijd, maaltijd, huis/bezit en geloofsovertuiging wordt ingezet en zodoende er ontmoeting plaatsvindt als buurtgenoot.

getuigend aanwezig

In de ontmoeting in het leven van alledag door middel van de hierboven geschetste activiteiten, komt er ruimte om te delen van het leven met God. Dat gebeurt door middel van het opengaan van de Bijbel bij een maaltijd, gesprekken over de dingen uit het leven in het algemeen of je eigen leven specifiek, uitnodigingen tot Bijbelstudie, gesprekken over spiritualiteit of een cursus over geloof. Maar ook het uitnodigen voor een viering als die in de wijk zelf gehouden wordt. Door de contacten die opgebouwd zijn in de diverse activiteiten is de drempel lager geworden voor wijkbewoners om naar een viering te gaan die door dezelfde mensen vanuit het project wordt georganiseerd.

Bij een van de projecten wordt duidelijk aangegeven dat er niet eerder met een dergelijke viering gestart is dan toen tien á vijftien wijkbewoners hier om vroegen. ‘Anders wordt het een christelijk feestje’ van de werkers/vrijwilligers in het missionaire project. De vraag van de wijkbewoners lag voor de hand, omdat men

‘Anders wordt het een christelijk feestje!’

in ieders achtergrond en cultuur met

kerkgang bekend was. De viering wordt als

‘het hart gezien van een nieuwe christelijke gemeenschap waar je wordt bemoedigd, toegerust, geïnspireerd om als individu en als gemeenschap discipel van Jezus te zijn’.

In een ander geval is juist van meet af aan gekozen voor een viering, omdat er een kerkgebouw was in de wijk die gebruikt kon worden en een dominee die dat kon dragen.

Maar ook omdat er veel yuppen kwamen te wonen die een kerk zochten.

Bij het derde project is ervoor gekozen het getuigen nog niet via een viering te laten verlopen.

Een viering is niet zozeer een missionaire activiteit *pur sang*, maar een moment waarin je

viert dat God God is. Daar neem je niet-christenen niet in mee als ze nog niets met God

hebben of willen. Binnen dit project geeft men aan dat uit onderzoek is gebleken dat

kerkplantingen wel tot meer nieuwe gelovigen leiden dan dat een bestaande kerk daarin

‘slaagt’. Maar tegelijk blijft dat ook nog maar beperkt⁶². Veel meer effect ziet de projectleider in de persoonlijke contacten en het actief betrokken en getuigend aanwezig zijn in de buurt.

Daarmee gooit hij de kerk overigens niet overboord omdat *‘it takes all kind of churches to*

reach all kinds of people’⁶³. Als relativering van de beoogde meer persoonlijke weg met meer

⁶² De projectleider haalde het onderzoek van Alrik Vos aan waaruit naar voren kwam dat bij kerkplantingen op de 20 mensen 1 nieuw-gelovige per jaar wordt verwelkomd. Het onderzoek is bekend onder de titel: ‘Hoop - een onderzoek naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen binnen de ngk, cgk en gkv in nederland’ Amsterdam, Augustus 2012.

⁶³ Vertaling: Je hebt veel verschillende kerken nodig om veel verschillende mensen te bereiken.

effect wordt namelijk ook benoemd dat het voor sommige mensen heel veilig voelt om lekker anoniem een dienst te bezoeken en zo het geloof te verkennen. Persoonlijke gesprekken en op elkaar betrokken gemeenschappen waar voor elkaar wordt gebeden en dergelijke, komen dan veel te dichtbij.

Een andere relativering wordt genoemd bij een ander project. Welke vorm van gemeenschap of viering er ook opgezet wordt, 'er blijft altijd een soort rand of circuitje om die gemeenschap aanwezig. Mensen die de keuze of stap naar een gemeenschap niet zullen of kunnen maken'. Een niet onbelangrijk aspect daarbij is dat de doelgroep soms ook bestaat uit wijkbewoners die door het leven butsen en deuken hebben opgelopen of nog in een crisis zitten. Naast dat men het niet gewend is, bewerken die omstandigheden een commitment dat verschilt met een kerkganger die van jongs af aan iedere zondag naar de kerk gaat en doordeweeks naar vereniging. Daarnaast is wel zo dat wijkbewoners met een rugzak vaak contact houden middels de geboden hulp en dat juist bij deze doelgroep gastvrije huizen en huiskerken beter aansluiten dan bij de yuppen in de wijk.

'It takes all kind of churches to reach all kind of people.'

Duidelijk kwam bij een project naar voren dat men zich bewust is van het feit dat een viering vaak formaliseert wat er in een gemeenschap normaal gesproken plaatsvindt. Als men gewend is tijdens het eten de zaken van het leven door te nemen met elkaar, voor elkaar te bidden, de bijbel open te laten gaan en daarover in gesprek te gaan, dan komt dat in een viering ineens vanuit één plek of zelfs vanuit één persoon. Met het opzetten van een viering haal je iets van het gemeenschappelijke element, de interactie en de betrokkenheid op elkaar, uit de gemeenschap. Daar moet je je bewust van zijn in die zin dat je moet zorgen dat je dat blijft organiseren waar mogelijk binnen de viering of anders buiten de viering om.

2. bijdrage gemeenschap aan proces van geloofsgroei

Hierboven wordt al wel duidelijk dat de activiteiten die gericht zijn op de ontmoeting met elkaar (sociale cohesie, aanwezig zijn in de buurt) samenhangen met het getuigend aanwezig zijn. Ze maken allebei deel uit van een groter verlangen. Bij de een wordt dat een missionair traject genoemd en bij de ander wordt dat een groeiproces genoemd. Hieronder wil ik dat traject of dat proces weergeven vanuit de drie projecten. Vervolgens geef ik aan welke kaders men stelt aan de diverse vormen van gemeenschap die aan het traject/proces gekoppeld zijn.

missionair traject

Binnen het missionaire project Noorderlicht gebruikt men een model dat enige herkenning oproept met het model van Keller en dan met name in de zinnen van de zoeker/beginnend gelovige⁶⁴. Dat past aan de ene kant ook omdat een deel van de doelgroep vergelijkbaar is

⁶⁴ Noorderlicht, NL - Route voor nieuwe mensen

met de doelgroep die Tim Keller bereikt. Aan de andere kant mis ik in dit traject juist het dienende deel dat in de praktijk van Noorderlicht toch ook zichtbaar beoefend wordt. Een wijkbewoner kan de volgende fases doorlopen of de volgende aansluiting zoeken:

- Op de hoogte komen; *'ik wil weleens gaan kijken'*
- Eerste kennismaking; *'ik kan/wil bij NL gaan horen & christelijk geloof is misschien (toch) een optie'*
- Nadere kennismaking; *'hier wil bij ik horen & hier ga ik groeien in geloof'*
- Integratie: *'ik hoor bij Noorderlicht, ben daar blij mee en groei in mijn geloof'*

Als start zoeken mensen óf contact met andere mensen óf men wil groeien in het kennen van God. Dat gaat soms ook samen, zo geven mensen aan bij een eerste kennismaking.

Als onderliggende kenmerken zal bij elke activiteit op een of andere manier sprake zijn van de door hen zo benoemde 'zeven G's': Gebed, Gods woord, Genade, Gemeenschap (betrokkenheid, meeleven, onderlinge verantwoordelijkheid in geloof en leven), God in het midden, Gavengericht leiderschap, Gaan (er weer op uit gaan)⁶⁵. Noorderlicht geeft hiermee het duidelijkst woorden aan waar een gemeenschap aan moet voldoen.

Geloven in Spangen noemt het net als Noorderlicht Rotterdam, een missionair traject⁶⁶. Zij heeft dat opgesteld om de activiteiten in de wijk vorm en richting te geven. Daarbij verwoordt zij wat dat van betrokken werkers en vrijwilligers vraagt:

- Contact: contact leggen met mensen om hen bekend te maken met de gemeenschap (in wording) en het evangelie.
 - Vraagt om mensen die het lukt om *incarnationeel*⁶⁷ contact te maken.
- Introductie: als mensen meer willen weten van het christelijk geloof.
 - Vraagt om mensen die willen uitleggen/onderwijzen.
- Doorgroeien: als mensen willen groeien naar de keuze om te geloven.
 - Vraagt om mensen die willen begeleiden en meelopen.
- Toetreden: als mensen gekozen hebben om te geloven (belijdenis/doop).
 - Vraagt om mensen die kunnen dopen en een nieuwe gemeenschap kunnen leiden.
- Participatie: als mensen hun plek in de gemeenschap innemen.
 - Vraagt om mensen die specifieke aandacht geven aan toetreders

Het doel van dit 'missionaire traject' is om mensen toegewijde discipelen van Jezus Christus te laten worden. Als insteek neemt Geloven in Spangen dat het niet de weg is hoe mensen tot geloof *moeten* komen. Maar wel hoe alles wat zij doen verband met elkaar houdt en in ontspanning opgezet kan worden om mensen, zoals gezegd, bekend te maken met het evangelie en de gemeenschap (in wording).

⁶⁵ Noorderlicht, Identiteitspapier Noorderlicht (sept 2012)

⁶⁶ Geloven in Spangen, Missionair Traject

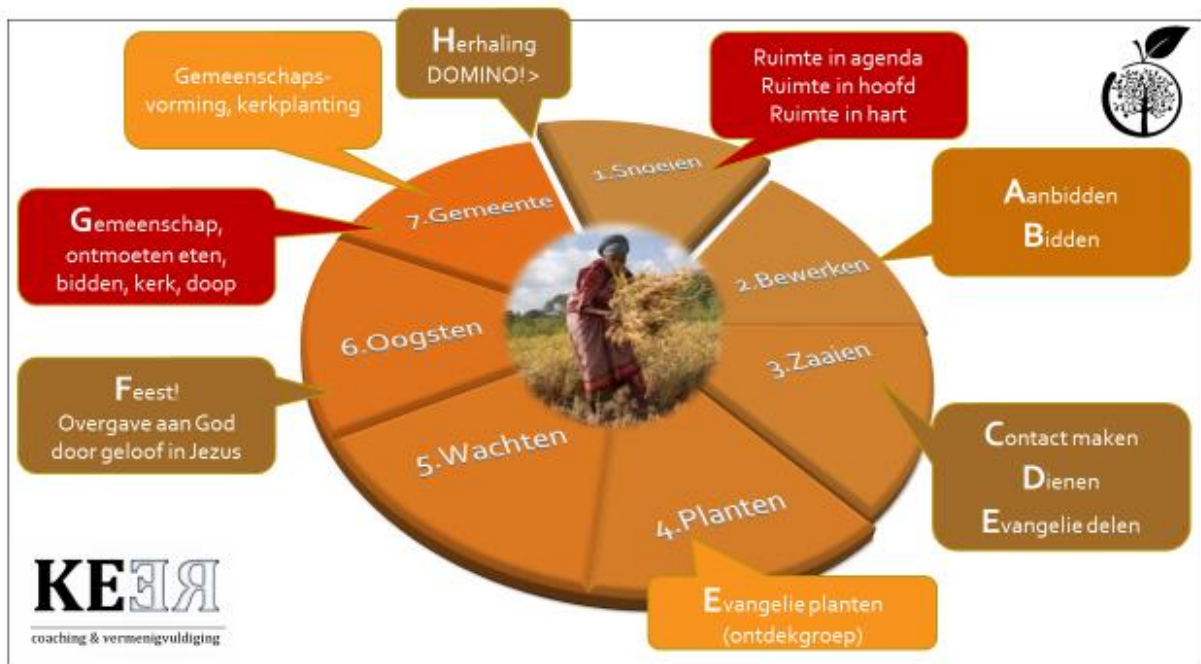
⁶⁷ Dit is een term die gebruikt wordt om aan te geven dat je naast mensen moet gaan staan en leven. Hoe verder mensen van je afstaan, hoe meer je van jezelf aan de kant moet zetten om daadwerkelijk te kunnen uitreiken.

groeiproces

Bij Thuis in West spreekt men van een groeiproces dat is vormgegeven langs de cyclus van zaaien en oogsten⁶⁸. Dit proces verwoordt de inzet van de volgelingen van Jezus Christus in het werken en leven in de wijk. Opvallend is dat zij duidelijk twee stappen zetten voor men daadwerkelijk spreekt van het actief aanwezig zijn in de wijk.

- Snoeien (ruimte in agenda)
- Bewerken (aanbidden, bidden)
- Zaaïen (contact maken, dienen, evangelie delen (kleine stukjes))
- Planten (evangelie planten, ontdekgroep) – simpele uitnodiging bijvoorbeeld om 5 gedeelten uit de bijbel te lezen en te bespreken
- Wachten
- Oogsten (overgave aan God)
- Gemeente & vorming van gemeenschap, kerkplanting

Dit hebben zij als volgt middels een plaatje in beeld gebracht:

Aan het einde van deze cyclus staat vermeld: 'herhaling, domino!' Dat is hetzelfde als wat wordt aangegeven door een aantal schrijvers die in het hoofdstuk over de literatuur al aan het woord kwamen als het gaat om het principe van 'discipelen maken die weer discipelen maken die weer discipelen maken.' Dat komt overigens ook terug bij de zevende 'G' van Noorderlicht.

Bij Thuis in West hebben de diverse activiteiten en betrokken aanwezigheid in de buurt te maken met één of meerde fasen uit de beschreven cyclus. Als vaste terugkerende elementen

⁶⁸ Thuis in West, projectplan Hart voor West 2017

worden genoemd: het moet ondersteunend zijn aan het samen achter Jezus aangaan, bidden en Bijbellezen moeten een rol spelen en het met elkaar verbonden zijn.

Het is bij de drie projecten duidelijk waar te nemen hoe zij de diverse activiteiten inrichten, met welk doel en hoe dat samenhang geeft in het totale aanbod. Een model geeft daarin houvast. Deze drie modellen overziend, ontdek ik dat het model niet alleen recht moet doen aan het groeiproces van een wijkbewoner en de daarop afgestemde activiteiten. Ook de gelovige discipel van Jezus die de wijkbewoner ontvangt maakt een proces door. Elk missionair project en kerk heeft een model nodig waarin beide processen samenkomen. Het helpt om de wijkbewoner in beeld te krijgen, activiteiten en vormen van gemeenschap op te zetten, maar het helpt ook in het verstaan van en groeien in je rol als discipel van Jezus Christus die weer discipelen maakt.

conclusies

Uit dit hoofdstuk en de modellen trek ik een aantal conclusies die in het volgende hoofdstuk zullen terugkomen als conclusies.

- Een gemeenschap heeft een duidelijke betrokkenheid op de wijk waarin zij gevormd wordt. Zij verbindt zich sterk met de wijkbewoners door activiteiten die in het leven van alledag plaatsvinden.
- Een gemeenschap opgezet vanuit een missionair project houdt de overtuiging niet geheim. Het keert op verschillende momenten en in verschillende contacten terug.
- Een gemeenschap kiest bewust thema's die met geloof of zingeving te maken hebben.
- Een viering wordt alleen opgezet door een gemeenschap als daar vanuit een aantal wijkbewoners vraag naar is. Een viering is in zijn doel op zich niet een missionaire activiteit.
- Een viering brengt gebed en Bijbellezen vaak terug op een persoon. In een gemeenschap is daarentegen ruimte om dat onderling te laten plaatsvinden.
- Een viering kan voor sommige wijkbewoners een logische keuze zijn gezien de kerkelijke achtergrond of gewoonte van vroeger uit. Voor anderen kan een vorm van gemeenschap meer bekend en toegankelijk zijn.
- Elke gemeenschap of activiteit die je vormt als kerk of missionair project, zal altijd een kring van mensen hebben die niet (structureel) deelnemen.
- Mensen in nood kunnen zich moeilijker committeren. Via de dienstbare hulp blijft het contact hiermee in stand.
- Er zijn verschillende soorten van kerk en gemeenschap nodig om verschillende mensen te bereiken.
- Een wijkbewoner die groeit in geloof, heeft voor elke fase of stap weer een andere behoefte. Activiteiten en de rol van de begeleider kunnen daarop worden afgestemd.

Hoofdstuk 5: conclusies

inleiding

Na de ontmoetingen met de traditie, de literatuur, projectplannen, projectleiders en wijkbewoners, is het nu tijd om tot een slotsom te komen. Conclusies heb ik gedurende de rit al kunnen trekken, maar het verband tussen deze conclusies zal in dit hoofdstuk zichtbaar worden. Dat levert niet een blauwdruk voor de kerk van vandaag. Mocht je die verwachting hebben, dan is die bij deze bijgesteld. Wel levert het een aantal inzichten op die kunnen helpen bij het opzetten van gemeenschappen waarin kerk en wijkbewoners elkaar daadwerkelijk kunnen ontmoeten. Het best is dit samengevat in deze al eerder geciteerde wijsheid: *'it takes all kinds of churches to reach all kinds of people.'*

Ik zal eerst een aantal conclusies en inzichten naar voren laten komen die kenmerkend zijn voor gemeenschappen in de wijk. Vervolgens wil ik de inzichten naar voren halen die we van wijkbewoners hebben meegekregen. Tenslotte wil ik beschrijven hoe die gemeenschap en de wijkbewoner elkaar ontmoeten en wat er in die ontmoetingen gebeurt of moet gebeuren.

1. gemeenschap

De kenmerken van een gemeenschap in Bijbelse zin, zijn goed in te delen in de driedeling *Boven-Binnen-Buiten*. Deze indeling is bekend en wordt gebruikt binnen het missionair diaconale werk vanuit de Ontmoetingskerk. Boven zegt iets over de relatie met God (mystica), binnen gaat over de relatie onderling als geloofsgemeenschap (koinonia) en buiten vertelt over het uitreiken naar de wijk en haar bewoners (diakonia).

boven

Een gemeenschap in Bijbelse zin laat de Bijbel opengaan. Vanuit de Bijbel wordt uitleg gegeven en het vormt een houvast en ankerpunt in het leven. Daarnaast komen doop en avondmaal in deze gemeenschap voor en probeert men elkaar vast te houden of uit te dagen in het volgen van Jezus Christus. Vanuit de missionaire projecten is te zien dat de Bijbel eerder naar voren komt en het elkaar meenemen achter Jezus Christus aan, dan dat de sacramenten in beeld komen. Toch is op enig moment sprake van deze drie kenmerken in een gemeenschap in Bijbelse zin.

Achter deze drie kenmerken is in een gemeenschap in Bijbelse zin te ontdekken in horen, zien en proeven, dat Jezus het hoofd is. Hij zit als het ware achter alles wat er gebeurt.

binnen

Een gemeenschap in Bijbelse zin heeft gaven ontvangen van Jezus als hoofd. De Geest deelt deze gaven uit. Deze gaven worden gebruikt en ingezet voor elkaar als ondersteuning en opbouw. Het is een hecht verbonden gemeenschap waar een liefdesband wordt ervaren. Elke

vorm van gemeenschap die voortkomt uit een gemeenschap in Bijbelse zin, blijft verbonden aan de grotere gemeenschap, de kerk of het lichaam van Christus.

buiten

Een gemeenschap in Bijbelse zin staat middenin de wereld (of wijk) en reikt uit naar mensen om zich heen. In dat uitreiken is een gemeenschap in staat om relevant betrokken, dynamisch en flexibel middenin het leven te staan.

Omdat dat naar Gods aard is en de gemeenschap verbonden is met Hem, is dat uitreiken niet meer dan logisch en mogelijk. Een gemeenschap is reproducerend, dat is het maken van discipelen die weer discipelen maken.

2. wijkbewoner

De driedeling boven-binnen-buiten helpt ook om zicht te krijgen op het perspectief vanuit de wijkbewoner.

boven

Een wijkbewoner merkt in de activiteiten de Liefde van God op. Dat kan hem nieuwsgierig maken naar meer van God. Om met die nieuwsgierigheid aan de slag te gaan, heeft de wijkbewoner ruimte nodig om vragen te kunnen stellen, bijzondere ervaringen te kunnen delen, het Heilige te ervaren en op zijn of haar tempo uitdagend begeleid te worden. Door het ervaren en ontdekken van de Liefde van God, komt er rust, vrede en herstel in het leven van een wijkbewoner.

binnen

Een wijkbewoner kan bekend zijn met kerk, gemeenschap en viering vanuit zijn of haar achtergrond. Voor hem/haar is het logisch deel te nemen aan een dienst of een viering om God te leren kennen en voor Hem te zingen. Maar diezelfde bekendheid kan ook in de weg staan als men negatieve ervaringen heeft vanuit het verleden. Dan is een viering niet als eerste de juiste vorm van gemeenschap.

Wijkbewoners zoeken aansluiting, ieder op hun eigen cognitieve niveau.

De vorm van gemeenschap die het beste past is per wijkbewoner verschillend. Dit betreft grootte en opzet. Dat hangt samen met hoe dichtbij het evangelie ervaren mag worden of hoe onbekend of toegankelijk de groepsgrootte ervaren wordt.

buiten

Een wijkbewoner kan een belemmering voelen om deel te nemen aan enige vorm van gemeenschap als de thuis-/werksituatie dat niet toelaat. Ook kunnen kwetsbare leefomstandigheden ervoor zorgen dat deelname aan een gemeenschap op structurele wijze moeilijk is.

Een wijkbewoner zoekt aansluiting bij een gemeenschap waar het logisch en te identificeren is met het leven van alledag. Ook qua samenstelling van de gemeenschap zoekt de wijkbewoner herkenning.

Verder kan het zo zijn dat een wijkbewoner tevreden is met zijn of haar geloofsleven zonder dat een (andere) vorm van gemeenschap wordt gezocht.

Tenslotte heeft een wijkbewoner vaak een andere wijkbewoner of betrokkene van de gemeenschap nodig om uitgenodigd te worden.

3. kunnen we elkaar ontmoeten?

Zijn deze twee lijnen, een gemeenschap in Bijbelse zin en de wijkbewoner en zijn of haar proces bij elkaar te brengen? Door het onderzoek heen is al gebleken dat er op veel fronten daadwerkelijk sprake is van ontmoeting. Zowel de lijn van de gemeenschap in Bijbelse zin als het proces van de wijkbewoner zeggen iets over de invulling van die ontmoeting. In sommige gevallen is dat een open deur of is dat met het in kaart brengen van beide lijnen een open deur geworden. En een deur die openstaat, nodigt tenslotte uit om over de drempel te gaan.

boven

Een gemeenschap mag haar overtuiging actief en passief uitdragen in haar activiteiten. Thema's in relatie tot hun geloofsovertuiging mogen gekozen worden en ingebracht worden in gesprekken en activiteiten. In de gemeenschap zal ruimte moeten zijn voor vragen, interactie, bijzondere ervaringen en manieren van geloven en leven die mogelijk anders zijn dan vanuit de kerk gewoon zijn. Hierbij hoeft de gemeenschap haar overtuiging niet op te geven, maar uitnodigend en uitdagend mag dit gedeeld worden. Daarnaast mag binnen de ruimte van de gemeenschap ontdekt worden hoe God aan het werk is in iemands leven, zelfs als dat anders is dan men gewend is. Daarmee onderkent en herkent de gemeenschap het uitreikende werk van God.

binnen

Een gemeenschap kan een vorm van viering opzetten waarbij de Bijbel en de sacramenten een rol spelen. Om te voorkomen dat dit een feestje wordt van christenen uit bestaande kerken, is het goed om pas hiertoe over te gaan als een aantal wijkbewoners om deze vorm van gemeenschap vraagt. Dat aantal kan liggen rond de tien á vijftien, maar kan ook anders worden bepaald. Daarnaast zijn er ook andere vormen van gemeenschap mogelijk waarin de Bijbel en het geloof een rol spelen.

Een gemeenschap moet rekening houden met de negatieve ervaringen uit het verleden. Deze blokkades mogen in gesprek en ontmoeting juist een stapsteen worden om de bevrijdende Liefde van God (op)nieuw te ervaren.

De samenhang met andere gemeenschappen of activiteiten maakt de drempel lager om aan nadrukkelijk identiteitsgebonden activiteiten deel te nemen.

Een gemeenschap zal uit zichzelf altijd weer op zoek gaan naar nieuwe vormen van gemeenschap om mensen te bereiken waar God ook naar uitreikt.

buiten

Een gemeenschap kan relevant en betrokken aanwezig zijn in de wijk op thema's en activiteiten van het leven van alledag. Rondom een hobby, passie of gezamenlijke nood of vraag. In deze gemeenschap mag de overtuiging een rol spelen. Temeer omdat de gelovige deelnemers van een dergelijke gemeenschap zelf ook hun leven en overtuiging kunnen inbrengen. Dan kan in relatie tot het gemeenschappelijke doel of thema van zo'n gemeenschap zijn.

De niet-identiteitsgebonden activiteiten of gemeenschap zijn herkenbaar en laagdrempelig en nodigen uit tot meer identiteitsgebonden activiteiten of gemeenschappen. Ook kan een gemeenschap daarin doorgroeien zonder naar een andere gemeenschap te hoeven overstappen.

Een gemeenschap mag zich bewust zijn van het feit dat er altijd wijkbewoners zullen zijn die niet kunnen of willen deelnemen. Dat bewustzijn mag ontspanning geven maar mag geen status-quo worden. Als blokkades van welke aard dan ook helder zijn gemaakt, kan men blijvend opzoek gaan naar vormen van gemeenschap om met de Liefde van God naar iedereen uit te reiken.

droom tot slot

Met deze beschrijvingen hoop ik u als lezer uitgenodigd en uitgedaagd te hebben om op zoek te gaan naar allerlei vormen van gemeenschap. Ik geloof dat dat zal helpen in het uitreiken naar de mensen om ons heen. Een bekende Bijbeltekst is Johannes 3:16 waar staat dat Gods Liefde zo groot was dat Hij zijn eniggeboren zoon Jezus Christus naar deze wereld heeft gestuurd zodat iedereen die in Hem geloof eeuwig leven zal hebben. Die Liefde was zo groot dat Hij een vorm van gemeenschap en ontmoeting zocht die aansloot bij het leven van toen, de wereld van toen. Super relevant, betrokken en ontmoetend. Jezus liet daardoor mensen God ontmoeten. Diezelfde grote Liefde mag de kerken, u en mij in beweging zetten om uit te reiken en met mensen in ontmoeting te komen om ze zodoende in ontmoeting te doen komen met God.

Dit onderzoek deed ik in naam van de *Ontmoetingskerk*. *Well, what's in a name?!*

De wortels en het verlangen van de Ontmoetingskerk kennende, is dat in Jezus' naam!

Hoofdstuk 6: aanbevelingen Ontmoetingskerk (...)

De conclusies in het vorige hoofdstuk laten nog best wat ruimte over als het om een concrete invulling gaat. Er is veel mogelijk op basis van de conclusies in dit onderzoek. Vele vormen van gemeenschap die wijkbewoners kunnen dienen. De ruimte geeft u op zijn beurt als lezer weer de ruimte om bewust in uw eigen omgeving op zoek te gaan naar bestaande of op te zetten vormen van gemeenschap om uw wijkbewoners te kunnen ontmoeten. Elke verdere concrete invulling gaat voorbij aan de vormen die u al biddend kan ontdekken. Natuurlijke en relevante vormen van ontmoeting in uw eigen context. Vandaar mijn aarzeling om dit hoofdstuk toe te voegen aan dit onderzoek.

Toch wil ik in dit hoofdstuk nog een paar, wat meer concreet ingevulde, aanbevelingen doen. Dit mede omdat het onderzoek gedaan is in opdracht van de Ontmoetingskerk die al een sterke betrokkenheid heeft op haar omgeving. Deze aanbevelingen doe ik zoveel mogelijk in aansluiting op de stappen die al gezet zijn in de wijk, maar ook in aansluiting op de bewoners. Of u nu in Schollevaar woont of elders, gebruik deze aanbevelingen als mogelijkheid waar u aan kunt denken. Maar ik wil u beslist niet tegenhouden en zelfs uitdagen om zelf eerst biddend bewust in uw omgeving naar vormen te zoeken om wijkbewoners te ontmoeten en uit te reiken met de Liefde van God.

bestaande gemeenschappen

Er is een aantal gemeenschappen die al actief zijn in de wijk. Deze gemeenschappen kunnen verder groeien in het uitdagend op weg gaan achter Jezus Christus. Dat kan betekenen dat er binnen deze gemeenschappen bewust gezocht wordt naar ruimte om te delen van onze geloofsovertuiging. Dat kan betekenen dat de Bijbel opengaat of vaker opengaat op thema's die onder de leden van deze gemeenschap spelen. Het kan ook betekenen dat gebed een (duidelijkere) plaats krijgt, meer verweven met wat men gewoon is te doen in de gemeenschap. Een andere mogelijkheid is dat er binnen de gemeenschap ruimte komt om tot gesprek te komen rondom levensthema's waarbij de christelijke overtuiging wordt gedeeld. Bij de bestaande gemeenschappen denk ik dan aan:

- Praatgroeigroep die uit het *praatuur* is voortgekomen. Het is een goed voorbeeld van een doorgroei of doorontwikkeling van een vorm van gemeenschap. In deze groep gaat de Bijbel open en is ruimte voor gebed. Deze groep heeft als groeiperspectief het aanbieden van gesprekken over Bijbelgedeelten die levensthema's raken die uit de groep voortkomen en een-op-een gesprekken in het samen op pad gaan achter Jezus.
- Zaalvoetbalgroep (Goalies 7), met als groeiperspectief dat er gesprek over levensthema's plaatsvindt en mogelijk thema-gerelateerde Bijbelstudies (een-op-een) gedaan worden tijdens de 3^e helft⁶⁹.
- Vakantie bijbel club, met als groeiperspectief een bepaalde vorm van viering waarin gebed, zingen en bijbel of andere vormen van geloofsuiting een rol spelen.

⁶⁹ De 3^e helft is het moment na de wedstrijd waarop een biertje o.i.d. wordt gepakt.

- Sportdagen, met als groeiperspectief het zoeken naar mogelijkheden om, luisterend naar de sporters thema's uit het evangelie te delen al dan niet met een open Bijbel. Ook gebed kan hier in een rol spelen.
- Een Bijbelstudiekring van vrouwen geleid door een lid van de Ontmoetingskerk. Deze kring zou als groeiperspectief kunnen hebben dat sacramenten of andere uitingen van geloof persoonlijk (een-op-een) en/of als groep omarmt worden.
- Crea-ochtend, met als groeiperspectief dat Bijbelse thema's aan bod komen tijdens het creatief bezig zijn. Maar ook dat in persoonlijke 1op1 zorg de Bijbel en gebed ter sprake komt. Je kan iemand uitdagen om samen een Bijbelstudie te doen over een onderwerp waar diegene mee worstelt of graag meer over wil weten.
- ...

nieuwe gemeenschappen

Nieuwe gemeenschappen zouden kunnen worden opgezet rondom een gemeenschappelijke hobby of passie of de gewone dingen van het leven. Dat kan zijn rondom muziek, bloemschikken, wandelen, hardlopen of wat zich maar aandient. De mensen van de Ontmoetingskerk die in Schollevaar zelf wonen, kunnen kijken naar hun eigen hobby of helder krijgen wat ze om zich heen zien in hun netwerk of buurt. Een paar mogelijkheden:

- Een aantal contacten is meer of minder actief musicerend. Een groep waarin men samenkomt en jamsessies organiseert met als groeiperspectief dat men met elkaar meeleeft, de Bijbel opengaat om rondom vragen of levensthema's met elkaar in gesprek te gaan. Of dat men via liederen je eigen geloofsovertuiging deelt.
- Buurtmaaltijd, waarbij je kleinschalig mag denken aan de diverse buurten binnen de wijk Schollevaar. Tijdens deze maaltijden kan op een ongedwongen wijze gesprek en eventueel gebed plaatsvinden. Daarnaast kan een korte overdenking of stuk onderwijs worden gegeven rondom een bepaald thema, eventueel facultatief na het eten.
- Jonge moedergroep waarin jonge moeders (al dan niet alleengaand) elkaar ontmoeten rondom thema's die in hun leven spelen, of rondom het bijvoorbeeld verzorgen van elkaar nagels of maskers. Het thema maskers leent zich overigens ook goed voor een fijn gesprek op basis van de Bijbel.
- Pleegouders die elkaar ontmoeten, versterken en bemoedigen rondom de pleegzorg die zij bieden. Het valt op dat de laatste jaren het aantal pleegouders is toegenomen in de Ontmoetingskerkgemeenten. Deze ouders kunnen elkaar geestelijk versterken en zo tot zegen zijn van de kinderen (soms niet gelovig) die aan hen zijn toevertrouwd. Dat kan ook buitenkerkelijk worden opgezet met pleegouders die bekend zijn.
- ...

groeiperspectief

In de onderstaande concrete voorbeelden, spreek ik regelmatig van een groeiperspectief. Dat is van belang voor zowel de bestaande als nieuw op te zetten vieringen. Het is de groei die we

voor ogen hebben omdat we op weg zijn achter Jezus Christus aan. Dat volgen van Hem heeft beweging en groei in zich waarbij ook bijvoorbeeld sacramenten in zicht kunnen komen. Maar ook het stap-voor-stap afleggen van het oude leven en het ontdekken en aantrekken van het nieuwe leven zoals het beschreven staat in het evangelie. Dat mag uitdagend voor nieuwe mensen zijn, maar evenzo uitdagend voor iemand die al langer op weg is.

Bijbelstudie

Vanuit de terugkoppeling van de wijkbewoners, maar ook vanuit wat ik zie gebeuren in het werk in de wijk, kom ik tot een extra aanbeveling rondom het *opengaan van de Bijbel*. Van belang is dat als de Bijbel opengaat, hier geen doorwrochte Bijbelstudies gegeven hoeven te worden of goed onderbouwde uitleg voorbereid moet worden. Laat de Bijbel opengaan bij onderwerpen en verhalen, lees het samen in een vertaling die past en reageer samen op wat er staat en wat het je aan inzicht geeft of zicht op God. Dat brengt de Bijbel en het gesprek dichtbij. Het legt de lat tevens laag voor iemand die dergelijke ontmoetingen leidt.

vieringen

Het kan zijn dat wijkbewoners verlangen naar een viering met meer expliciete vormen van geloofsuiting. Dat kan komen door het bekend zijn met kerkdiensten, vormen van godsdienst of omdat mensen daar simpelweg naar verlangen. Mochten wijkbewoners zich niet thuis voelen of een gevoel van bevreemding ervaren in de bestaande vieringen of diensten in de Ontmoetingskerk, dan is het een goede mogelijkheid om andere vieringen op te zetten (al dan niet buiten de Ontmoetingskerk). Het is raadzaam deze vieringen op te zetten samen met deze wijkbewoners en hen in te schakelen voor en tijdens de viering. Op die manier help je hen mede vorm te geven aan hun geloof en dat op herkenbare manieren te uiten.

blokkades

Er is in dit onderzoek aandacht geweest voor het onderwerp blokkades. Deze blokkades beschrijven wat in de weg kan staan tussen een wijkbewoner en de kerk en geloof. Ook bij onszelf kunnen blokkades zijn. In het door 'Thuis in West' gebruikte model komt dit heel mooi naar voren. Tijd en ruimte in ons eigen leven zijn nodig om bewust te kunnen uitreiken naar de mensen om ons heen. Zowel bij bestaande vormen van gemeenschap als bij het opzetten van een nieuwe, kan het nodig zijn om te stoppen met een aantal activiteiten om ruimte in je hoofd, hart en handen te creëren. Bestaande verantwoordelijkheden of activiteiten kunnen in de weg kunnen staan je volledig te geven aan het nieuwe dat je wilt doen of bereiken.

(...)

Tot zover de concrete aanbevelingen. De terugkerende 3 puntjes (...) geven aan dat er nog meer te bedenken is. Dit is slechts een aanzet en niet meer dan dat. Ik bid u veel creativiteit toe in het ontdekken van de vormen. Ontdek bovenal Gods beweging en beweeg mee!

Literatuurlijst

- Dekker, W. (2015). *Tegendraads en bij de tijd - verder in het spoor van Bonhoeffer*. Zoetermeer: uitgeverij Boekencentrum.
- Dorst, A.-J. (2015). *In Christus verbonden - een onderzoek naar gemeenschapsvorming in het Nieuwe Testament en de betekenis hiervan voor het missionair-diaconaal project Kruispunt-Oost*. onderzoek, Theologische Universiteit Apeldoorn, Apeldoorn.
- Hendriks, J. (2008). *Verlangen en Vertrouwen - het hart van gemeenteopbouw*. Kampen: uitgeverij Kok.
- Hirsch, A. (2016). *The Forgotten Ways - reactivating apostolic movements* (a fully revised edition of the paradigm-shifting classic ed.). Grand Rapids, United States of America: Brazos Press.
- Keller, T. (2014). *Centrum Kerk - Het evangelie middenin je stad* (speciale nederlandse editie onder redactie van Stefan Paas ed.). (Z. Kamerman, Vert.) Franeker: Uitgeverij van Wijnen.
- landelijk team pionieren van de Protestantse Kerk in Nederland. (2016). *kerkzijn ontdekken - leergemeenschap pionieren*. Opgeroepen op 2016, van leren pionieren: <http://lerenpionieren.nl/wp-content/uploads/2016/08/B.-Pioniersreis-5-kerkzijn-ontdekken.pdf>
- Moynagh, M. (2014). *Being Church Doing Life - creating gospel communities where life happens*. Oxford, England: Monarch Books.
- Myers, J. R. (2007). *Organic Community - creating a place where people naturally connect*. Grand Rapids: Baker Books.
- Noorderlicht. (2012). *Identiteitspapier Noorderlicht (sept 2012)*. Rotterdam: Noorderlicht.
- Noorderlicht. (sd). *NL - ontwikkeling van en naar een gemeenschap*. Rotterdam: Noorderlicht.
- Noorderlicht. (sd). *NL - Route voor nieuwe mensen*. Rotterdam: Noorderlicht.
- Paas, S. (2008). *De werkers van het laatste uur - de inwijding van nieuwkomers in het christelijk geloof en in de christelijke gemeente*. Zoetermeer: uitgeverij Boekencentrum.
- prof.dr. W. van 't Spijker, d. W. (1990). *De kerk - wezen, weg en werk van de kerk naar reformatische opvatting*. Kampen: uitgeverij de Groot Goudriaan.
- Spangen, G. i. (2017). *Beleidsplan Geloven in Spangen 2017-2019 eindversie*. Rotterdam: Geloven in Spangen.
- Spangen, G. i. (sd). *Missionair Traject*. Rotterdam: Geloven in Spangen.
- stichting Kruispunt-Oost. (2015). *missionair-diaconaal plan Kruispunt-Oost fase 2.1 2015-2018*. Capelle a/d IJssel: Ontmoetingskerk, Schollevaar .
- West, T. i. (2017). *Projectplan Hart voor West 2017*. Rotterdam: Thuis in West.

Bijlage A – methode van onderzoek

Het veldonderzoek bij deze afstudeeropdracht betrof een aantal onderdelen:

1. Het lezen van de projectplannen van de gekozen missionaire projecten
2. Het interviewen van de projectleiders van de gekozen missionaire projecten
3. Het interviewen van een aantal zoekers/beginnend gelovigen (wijkbewoners) die structureel of minder structureel betrokken zijn bij een van de gekozen missionaire projecten (inclusief de Ontmoetingskerk zelf).

Per onderdeel geef ik aan welke vragen een rol speelden bij het lezen of interviewen. Bij de interviews vermeld ik hoe de gegevens uit de verslagen verwerkt zijn en terecht zijn gekomen in het uiteindelijke resultaat van het afstudeeronderzoek.

projectplannen & gesprekken met projectleiders

In zowel de gesprekken als het lezen van de projectplannen stonden de onderstaande vragen centraal.

De projectplannen heb ik opgevraagd bij gekozen missionaire projecten. Deze projectplannen heb ik doorgenomen en informatie overgenomen of verwerkt waar het de onderstaande vragen betrof. Uit de gespreksverslagen heb ik de informatie gehaald en die op onderstaande vragen en thema's verwerkt. De vragen en het interview verliepen volgens de methode half gestructureerde vraagstelling. Dit omdat bij de projectleiders en de plannen heel gericht gezocht kon worden naar de gewenste informatie.

Onderstaande vragen waren daarbij de gerichte vragen:

1. Welke omschrijving wordt gehanteerd in de gekozen missionaire projecten in Rotterdam?
2. Welke vormen van gemeenschap kennen de gekozen missionaire projecten in Rotterdam?

De eerste vraag was niet rechtstreeks te beantwoorden omdat de projectplannen niet zozeer een omschrijving van een gemeenschap hadden. Wel was er sprake van een soort indeling en daarmee samenhangend doel van de diverse activiteiten en eventuele gemeenschappen. Daaruit kwam wel naar voren welke minimeisen of verwachtingen men stelt aan de diverse gemeenschappen. Als zodanig is dat dan ook terechtgekomen in het uiteindelijke onderzoek onder de titel 'samenhang activiteiten – bijdrage gemeenschap aan proces van geloofsgroei'. Daarmee is gelijk ook de tweede vraag beantwoord en kwam een indeling van gemeenschappen/activiteiten in hoofdlijnen naar voren. Dat voorkwam tevens een uitgebreide lijst aan activiteiten die georganiseerd zijn waarin het overzicht snel kwijt geraakt kan worden.

3. Als de gekozen missionaire projecten in Rotterdam het proces van geloofsgroei in hun projectplannen omschrijven, hoe omschrijven zij dat dan?

Uit elk van de projecten heb ik een duidelijke omschrijving ontvangen die ik in plaatje of in woorden heb opgenomen in het afstudeeronderzoek.

4. Hoe wordt de bijdrage van de gemeenschap aan genoemde geloofsgroei beschreven of ervaren in de gekozen missionaire projecten in Rotterdam?

Hier komen de eerste twee vragen en de derde vraag bij elkaar. De verbanden die gelegd zijn of waren te leggen, zijn verwoord in hetzelfde stuk als waar de eerste twee vragen zijn behandeld onder de titel 'samenhang activiteiten – bijdrage gemeenschap aan proces van geloofsgroei'.

keuze projecten

Ik heb voor projecten gekozen die in een redelijk vergelijkbare context verkeren, de regio van Rotterdam of Rotterdam zelf. Daarnaast heb ik ook gekozen een aantal projecten te kiezen waar verschil is in vormen van gemeenschap met het meest nadrukkelijke verschil het al dan niet hebben van een viering. Alle drie de projecten zijn actief betrokken op een buurt. Een vierde project heb ik geprobeerd toe te voegen, maar dat project gaf geen respons. Tegelijk bleek vanuit andere bronnen dat dit project alleen diaconaal aanwezig wil zijn in de stad en niet uit is op een missionaire focus. Daar heeft men zelf enige reserve of aversie tegen. Dat project heb ik buiten beschouwing gelaten omdat het de onderzoeksvraag van de Ontmoetingskerk niet dient.

De onderzochte projecten betreffen:

1. Noorderlicht – <http://noorderlichtrotterdam.nl>
2. Thuis in West – www.thuisinwest.nl
3. Geloven in Spangen – www.geloveninspangen.nl

Interview zoekers/beginnend gelovigen

Voor de gesprekken met zoekers en beginnend gelovigen was ik op zoek naar mensen die structureel betrokken zijn bij enige vorm van gemeenschap binnen het missionair project. Maar ook ben ik in gesprek gegaan met mensen die niet structureel of niet betrokken waren bij enige vorm van gemeenschap. Dit heb ik bij de missionaire projecten gedaan en binnen het missionair diaconale werk dat de Ontmoetingskerk in de wijk Schollevaar doet.

De methode van vragen stellen die ik gekozen heb is gedeeltelijk gestructureerd. Uit de gesprekken is veel naar voren gekomen. Ik heb voor het verwerken van de gesprekken uiteindelijk gekozen om zo goed als alles niet mee te nemen wat buiten de vraagstelling viel. Door middel van dit instrument ontstond er tijdens de gesprekken de mogelijkheid om de vraag op meerdere manieren te stellen, ook afhankelijk van de doelgroep (hoogopgeleide zogenaamde yuppen of doelgroep met lagere of geen opleiding).

De volgende vragen waren leidend in deze gesprekken:

1. Hoe wordt de bijdrage van de gemeenschap aan genoemde geloofsgroei beschreven of ervaren in de gekozen missionaire projecten in Rotterdam (onder de geïnterviewden)?
 - i) Hoe hielp de gemeenschap waar je in zit je bij het tot geloof komen?
 - ii) Hoe helpt de gemeenschap waar je in zit je bij het geloven?
 - iii) Hoe helpt de gemeenschap waar je in zit je bij het groeien in geloof?
 - iv) Welke vorm van gemeenschap ben je bij betrokken?
 - v) Hoe zou een gemeenschap je kunnen helpen om meer te weten over geloof en God? (dit werd de vraag voor niet structureel betrokken zoekers/wijkbewoners)
2. Als dat verlangen er is, wanneer is dat verlangen ontstaan bij beginnend gelovigen die deelnemen aan de vieringen in de gekozen missionaire projecten in Rotterdam?
 - i) Toen je tot geloof kwam, wanneer kwam het verlangen om deel te worden van die gemeenschap?
 - ii) Wat sprak je specifiek aan in de gemeenschap?
 - iii) Hoe verwachtte je dat de gemeenschap je zou kunnen helpen bij je zoektocht naar God of het groeien in geloof?
3. Wat weerhoudt/weerhield beginnend gelovigen (waar al contact mee is) in betreffend missionair project ervan om deel te nemen aan de bestaande vieringen of vormen van gemeenschap?
4. Wat roept de kenschets van de gemeenschap/kerk als een lichaam uit de Bijbel op bij de geïnterviewden? (doel: om te ontdekken hoe zij de gemeenschap ervaren en hoe dat helpt in hun geloofsgroei).
 - i) Dit is een beeld uit de bijbel, hoe past dit beeld wel/niet bij het *project*?
 - ii) De Bijbel vertelt daarnaast dat Jezus het hoofd is van dat lichaam. Op welke manier merk je dat dit ook het geval is in het *project*?

Vervolgens heb ik de verslagen van deze gesprekken verwerkt op de thema's gerelateerd aan deze vragen. Opmerkingen en informatie uit de gesprekken heb ik hiermee gegroepeerd in een verzameldocument dat weer als basis diende voor het uiteindelijke hoofdstuk in het afstudeeronderzoek. Het betreft deze thema's:

1. Bijdrage gemeenschap aan geloofsgroei
2. Verlangen deelname aan gemeenschap e/o vieringen
3. Weerstand deelname aan gemeenschap e/o vieringen
4. Beeld van het lichaam

Deze thema's komen als onderwerpen terug in het afstudeeronderzoek.

geïnterviewden – aantallen totaal

Bij de projecten heb ik de volgende aantal betrokkenen mogen interviewen:

Project	Omschrijving geïnterviewde	Soort communicatie:
Noorderlicht	1 niet structureel betrokkene	Interview op project
	1 structureel betrokkene	Telefonisch interview
	1 Projectleider	Interview op project
Thuis in West	2 structureel betrokkenen	Interview aan huis
	1 projectleider	Interview aan huis
	1 niet structureel betrokkene	Interview op project
Geloven in Spangen	2 structureel betrokkenen	Interview op project
	2 niet structureel betrokkenen	Interview op project
	1 projectleider	Interview op project
Ontmoetingskerk	2 structureel betrokkenen	Interview aan huis
	4 niet structureel betrokkenen	Groepsinterview
	5 structureel betrokkenen	

Bijlage B: verzameldocument gespreksverslagen wijkbewoners

Bijdrage gemeenschap aan groei beginnend gelovige

- Gastvrije opvang door gezin in tijd van nood. Ontdekte zo goede vorm van samenleven in dat gezin, maar ook in het missionair project dat een gemeenschap is. Leven delen, eten, geen verplichtingen, ook niet met vormen over God waar je nog niets mee te maken wil hebben. Herkenning in de manier of de loop van het leven, maar ook erkenning op de loop van het geloof. Ervaring van wonder op de weg terug kon gedeeld worden.
- Ervaren van thuiskomen daar waar het altijd een thema was in haar leven dat ze nergens thuis mocht komen, zelfs niet bij God.
- Zondagsschool, padvinderij, individuele ds die haar doopte, hielp haar het lijntje ergens vast te houden.
- Gewoon van mens tot medemens, laat de kerk er uit.
- Missionair project, gemeenschap heeft wel iets dorps. Gemeenschap maar met vrijheid, diversiteit ook. Geaccepteerd zowel in levensstijl als geloof.
- Via een vriend, klussen doen, in contact met de kerk. Gezelligheid, rust, prettige sfeer, vrijheid en kon dingen doen. In problemen ook geholpen praktisch, maar ook geestelijk, rust gevonden. Dingen op een rijtje gekregen.
- Voelt zich welkom, ook met eigen ideeën. Soms meedoen met diensten en studie als het lukt of als hij zin heeft.
- Kerk heeft het goede laten zien. Dat is wel echt. Ervaart het als goed, maar niet direkt nieuwsgierig naar God ofzo. Altijd luisterend oor, hulp aanwezig. Zachte kant komt ook aan bod.
- Hulp in wijkwinkel was weldadig. Na aantal gesprekken over het leven kwam het geloof ter sprake. Ontdekte al snel dat God erachter zat. Toen langzaam in voor meer gesprekken daarover. Weldaad maakte nieuwsgierig naar God erachter.
-
- Via hulpvraag binnengekomen in wijkwinkel. Ervoer goede sfeer en samenwerking. Tastbare liefde. Wilde erbij horen, al snel kwam de kerk en God in beeld, nieuwsgierig naar meer.
- Toen gesprekken en catechese, thuis ook met partner die andere religie aanhing. Evangelie kwam zo binnen in situatie van hulp en nood en de vrede kwam.
- Na scheiding weer in beeld, [scharnierenmomenten in het leven]

- Gesprekjes met mensen werden als prettig en warm ervaren [met christenen].
 - Tegelijk ook zichtbaar leven met God bij anderen, het getuigde ervan.
 - Persoonlijke ervaring kunnen delen en het herkennen daarvan in de bijbel(Verhalen)
 - Rondom overlijden partner, goede zorg van christenen, ook de wijkverpleging, partner tot geloof gekomen op sterfbed.
 - Via allerlei losse contacten meer op pad van geloof gebracht.
 - Uitleg in de groep helpt de boel te snappen. En je kan vragen en reageren.
 - Dominee was er altijd als het nodig was. Rode draad in mijn leven.
 - Kerstviering ZOC was welkom gevoel. Gewone mensen en gezellig.
-
- Ingeschakeld tijdens vieringen middels lezen, meedoen in de doe-vieringen
 - Eerst was het op basis van moeten, middels een traject (tegenprestatie) maar toen ik me eraan overgaf, kwam het vanuit mezelf.
 - Je ervaart de Heilige Geest, verslavend.
 - Het maakt geloof wakker, je hoort dingen die met het geloof te maken hebben. Het maakt geloof sterker en sterker.
 - Kerk is hier anders, niet afhankelijk van een gebouw.
-
- hij vond het bij NL. Naasteliefde, onbaatzuchtige hulp, cohesie
 - Maar dat veranderde al zelf in het uiteindelijk ook willen geven. Geven in de zin van beleving delen, spiegelen, praktische inzet of hulp, meedoen met van alles.
 - NL zelf is goed aangepast en dat was fijn om te ontdekken dat de kerk zich aangepast had in stijl (liederen, ontmoeting, cohesie, geloven doe je samen, en de bron en de voorganger). Toen ik dat goede zag, ging er een deurtje open. Rust en zingeving en ankerpunt.
-
- Meer rust en vrede gekomen, ook na gemene rechtszaak toch leren vergeven.
 - Of de gemeenschap hem helpt in geloof? Nou nee, maar hij hoort wel elke keer de dingen die hij nodig heeft of wat goed is op dat moment. Iets trekt steeds weer.

Verlangen naar gemeenschap/viering

- Leven en delen en geloven zoals je bent, maar ook uitdaging tot stappen verder. Op jouw manier en tempo. Met vallen en opstaan.
- Aanbidding in kerk-setting doet goed, onderwijs ook.

- Verlangen om viering op te zetten binnen de gemeenschap in de wijk. Evangelie delen met de wijk, eten, binnen de vertrouwdsheid van de wijk, inzet van iedereen, met elkaar je kent iedereen. Nu gaan mensen nog vaak naar huis, andere tijd zou beter zijn. Het is al bekend dus lage drempel. Zingen, gebed, korte preek (wel gidsen met kennis), eten.
- Kerk en diensten komen wel weer een keer in beeld. Bij haar via wat mensen bij missionair project deden en deelden over de kerk. Ervaring bij de dienst/kerk waar ze heengaat: stijve was weg.
- Willen leren via alfa, kom maar op, vertel het maar. Gemeenschap.
- Kerk; blije mensen, toegankelijk. Allemaal hetzelfde willen, menselijk, naast de gemeenschap in de wijk.
- Nieuwsgierig naar de kerk, niet per se naar God.
- Goed verhaal of lied raakt soms, brok in de keel, raakt het leven of waar je in zit.
- Langzaamaan meer bekenden en thuis voelen, met zoveel mogelijk luisteren en het geloof delen, drang om God te ontmoeten, bij deze mensen te horen, overtuiging doet de gemeenschap groeien en voeden van de overtuiging.
- Je hebt ook gewoon mensen nodig, goede mensen.
- Persoonlijke ontmoeting, leven ervaren en verhalen delen. Verbondenheid, liefdesband.
- Gebouw en dienst als heilig ervaren, ruste stilte.
- Boodschap raakte op punten vanuit verleden, afgooien van het oude, de onrust het rotte. Nu houvast.
- Gebouw en mensen helpen om niet af te zwakken.
- Door anderen meegenomen, groep of kring was gat in de markt voor haar.
- Wakker worden met de overtuiging iemand te moeten vragen om haar te helpen, was christen die ging helpen.
- Werd ernaar toe getrokken.
- Je spreekt het af, dus het trekt je ook in die zin.
- Alleen komt het er niet van, nu bewust keuze door deelname groep er iets mee te doen.
- Schuldig voelen als je niet gaat
- Kerk wordt ervaren als thuiskomen omdat het er ook bij hoort (vroeger in opvoeding)
- Gewoon blijven zoeken tot je een plek vindt.
- Eerder betrokken geweest bij kerk (specifieke doelgroep) maar nu met gewone mensen.

- Uitgenodigd via buren om deel te nemen.
 - Lekker dichtbij voor mensen, verder geen verlangen naar meer.
 - Meegenomen door andere mensen (ex-collega). Ook kerkelijke achtergrond.
 - GB – in samenhang komt alles tot leven.
 - Via gewone dingen en dan de kerk, dat voelt anders.
 - Je ziet dat het de wijk goeddoet, alles wat er gebeurt.
 - Eenzaam en alleen door overlijden partner. Via contact met buurtpastor gingen deuren en leven open. Doet mee met dingen over het gewone leven (vrouwenclub, wijkontbijt).
 - Ik ben welkom met mijn eigen geloof (dat zet ik ook niet aan de kant).
 - Wel eens bij viering geweest, nieuwsgierig,
-
- Hij ziet, ook bij zichzelf, jongvolwassenen rennen en de meest elementaire behoefte van rust, anker en structuur, betekenis, zingeving niet gevonden worden. Men komt niet verder dan het materiele.....
 - Vaak op moeilijke momenten, burn-out komt men tot inzicht of bezinning.
 - Kerk doet je goed, geloven ook, zingen ook, meetbare stressreductie en hogere levensverwachting. Geloven is gezond.
 - Het eerste verlangen was om er zelf beter van te worden, best egoïstisch verlangen vind hijzelf.
 - Boodschap kerk: tune in op rtl4 en sbs6 kijker, ik zie mensen met hun ziel onder de arm lopen op zondag bij de Media Markt.
-
- Ook bij ICF een klik, goede boodschap vaak net wat hij op dat moment nodig heeft.
 - sommige liederen zijn wel mooi en muziek is net als de muziek van Bono (hij was zelf ooit dj).

Weerstand

- Levensloop (in dit geval scheiding) bracht kerk in verlegenheid. Bracht zelfs veroordeling mee en diegene (slachtoffer scheiding) werd het zwarte schaap. Gemeenschap van het dorp en de kerk werden van veilig, benauwd.
- Kerk is vaak protocol aan verwachtingen.
- Momenten van samenzijn in de kerk, koffiedrinken na de dienst, wordt als verloren ervaren.
- Veroordeling, hypocrisie (zondag en rest vd week).
-

- De kerk kan het je soms door de strot duwen voor je gevoel.
- Te overtuigd meezingen en dan met de hand in de lucht, overdreven en schijnheilig.
- Haken en ogen aan het evangelie, hoeft nog niet.

- God en kerk afgezworen. Hypocrisie, inbegrip vanuit kerk, kende God anders dan de kerk zich voordeed.
-
- Dienst als ongemakkelijk ervaren, weinig mensen kennen, ontoegankelijk, afstandelijk, verschil tussen gezicht in de kerk en door de week (niet hypocriet per se, maar in de sfeer van sprekend en zichtbaar echt).
-
- Gevoel van in de gaten gehouden te worden. Geen onruststoker willen zijn of boel verstoren.
-
- In de kerk kan je niet vragen en reageren.
- Thuis ligt moeilijk, partner wil niet, nu wel vrede in huis hierover.
- Wat zullen de mensen denken als ik kom, nu komt ze ineens wel....
- Ik pas niet in de kerk, niet in grootgebracht, kerk in de duinen wel als goed ervaren, toegankelijk, heilig.
- Alleen voelend in groot gebouw, vaak neus gestoten, rot ervaringen, kind wel gedoopt.
- Groep en eigen tijd met god voelt voor nu als genoeg. Het voldoet. Is aanwezig, verrassend soms ook. Maar als ik dan in de kerk ben is het ook goed.
- I.v.m. werk en onregelmatige diensten, niet mogelijk om naar de kerk te gaan. Geloof wel, persoonlijk, dat is genoeg.
- Ik wilde niet alleen maar met Kerst naar de kerk gaan, dus ging ik helemaal niet.
- Kerk is veel te vroeg, enige dag dat ik kan uitslapen.

- Kerk sloot niet meer aan bij beleving van hem. Het doofde uit, geloof en kerk.
- Veel mensen zijn niet op zoek naar de kerk, en de kerk zet zichzelf veel te centraal, de boodschap moet veel meer centraal staan. 'Zet de boodschap centraal ipv de kerk'. Op je website en waar dan ook.
- De weerstand die hij voelde was meer laksheid of luiheid, maar ook het niet weten dat dit fijn kon zijn of goed.
- Drempel van het geloof is cognitief best hoog, NL zelf niet, maar je kan je cognitief aardig verliezen in het geloof of het bestuderen van de Bijbel.
- Blokkades bij anderen: Reputatie kerk, Machtsinstelling, Bolwerk conservatisme [mogelijk bij intellectuele groep, GB]

- Heeft niets of weinig met geloofsuitingen als bidden en zingen

Beeld van het lichaam

- Praktisch om elkaar heen staan, maar ook geestelijk. Biddende gemeenschap. Wat je van God hebt gekregen kan en moet je ook voor elkaar inzetten, is niet van jezelf.
 -
 - Ervaart als klein stukje te zijn van dat lichaam. Ook als je niet kan of wilt blijf je welkom. En ze helpen je een stapje verder. We proberen Jezus voor elkaar te zijn, dus Jezus/God is het hoofd.
 -
 - Ja ze doen goeie dingen, maar dat kan iedereen, uit eigen kracht. Alleen is maar alleen, steunen als het misgaat, hoewel Bijbel hier houvast geeft komt hij de saamhorigheid en zorg voor elkaar ook elders tegen (in ander sociaal verband).
 -
 - Herstel van eigen lichaam en geest, genezing ervaren geestelijk gezien. Zelfvertrouwen. Ook al snel gezien dat God erachter zat.
 -
 - Samen bidden, preek luisteren, maar ook tot de orde roepen. Meeleven en meelijden, ook pijn voelen over wat anderen meemaken.
 -
 - Mist elkaar en zorg voor elkaar.
 - Buiten groep ook niet veel omgang, dus dat werkt dan weer niet;
 - In groep is het veilig.
 - Ieder brengt wat in, heel divers.
 - Te klein als groep om lichaam te zijn
 - Op geloofsgebied wel als lichaam en Christus duidelijk als hoofd. Geen oordeel, maar respect.
 - Hechte gemeenschap, wel toegankelijk. Elkaar warmhouden, op peil houden. Band in een groep is sterker.
 - Ik moest wel leren om om hulp te vragen. Altijd alles alleen gedaan en moeten doen.
 - God zit erachter, dat merk je aan alles.
-
- Sociaal leven nog niet verweven met gemeenschap, maar in potentie is het principe van het lichaam aanwezig in de gemeenschap. Omzien naar elkaar, communiteit.
 - Daarnaast richt je je duidelijk op een andere bron dan andere zingevingsmethodes (Maar meer dan andere zingevingsmethodes: je richt je niet op een vlam of op je

ademhaling, je richt je op duidelijke bron en centraal symbool.) De kerk zet zich niet expliciet af tegen deze methodes, maar laat wel de weg naar God zien.

- Lichaam herkent hij wel als beeld en het herstel dat een lichaam geeft, maar of God daarachter zit.....dit hangt samen met hoe hij gelooft of God wel/niet ziet.

Bijlage C: verzameldocument gespreksverslagen projectleiders

Vormen van gemeenschap + kenmerken/kaders

Noorderlicht:

1. Zondagse dienst
2. Bijbelgroep
3. Kringen
4. Alfacursus
5. Noordergroep (missional communities)
6. Divers vrijwilligerswerk (klussen in de wijk, kledingbank etc.

Elders verwoord als:

1. Events – losse activiteit
2. Kringen – regelmatig bij elkaar komend voor geloofsopbouw
3. Activiteiten – regelmatig terugkerend gerelateerd aan missie NL
4. Teams – werkgroep die dingen organiseren voor de breedte van de missie NL
5. Noordergroepen – social communities.

Kader/verwachtingen:

- 7 G's (gebed, Gods woord, Genade, Gemeenschap (betrokkenheid, meeleven, onderlinge verantwoordelijkheid in geloof en leven), God in het midden, Gavengericht leiderschap, Gaan)

Thuis in West

- Voldoen aan: samen achter Jezus aan, bidden en bijbel, verbonden.

GiS:

- Vieringen worden genoemd op blz. 3 beleidsplan: De vieringen zijn het hart van de nieuwe christelijke gemeenschap waar een kleine maar vaste groep mensen bemoedigd, toegerust en geïnspireerd wordt om als individu én als gemeenschap discipel van Jezus te zijn.

ER zijn binnen GiS diverse vormen van gemeenschap, in 3 clusters:

- Kerk – huisgroepen, vieringen, kindercatechese, pastoraat (ontmoeting met God) binnen dit cluster bouwen ze elkaar op, discipelschap
 - Geloven, God ontmoeten, bemoedigen, uitdagen en uitzenden
- Samen – wijkontbijt, campinglife, filmavond (ontmoeting met de ander)
 - Verbinden, Wederkerige gelijke ontmoeting, verdieping sociale contacten, voor een goede wijk.
- Hulp – diaconaat, taal, goed bezig, samen sporten

- Helpen die geen helper heeft, zorg aanbieden of doorverwijzen.
- Kerk moet geen christelijk feestje worden, voor christenen alleen. Daarom ook 10/15 mensen minsten vanuit de wijk met de vraag aanwezig, anders niet starten met vieringen.

Proces van geloofsgroei

Noorderlicht:

- Op de hoogte komen; ik wil wel eens gaan kijken
- Eerste kennismaking; ik kan/wil bij NL gaan horen & christelijk geloof is misschien (toch) een optie
- Nadere kennismaking: Hier wil bij horen & hier ga ik groeien in geloof
- Integratie: ik hoor bij Noorderlicht, ben daar blij mee en groei in mijn geloof

Maar ook bij binnenkomst wordt verlangen deelnemen aan gemeenschap als volgt verwoord:

- Netwerk of erbij willen horen (gemeenschap)
- Geloofopbouw, ik wil gevoed worden daarin (God)

Thuis in West

- Snoeien (ruimte in agenda)
- Bewerken (aanbidden, bidden)
- Zaaïen (contact maken, dienen, evangelie delen (kleine stukjes))
- Planten (evangelie planten, ontdekgroep) – simpele uitnodiging bijvoorbeeld om 5 gedeeltes uit de bijbel te lezen en te bespreken
- Wachten
- Oogsten (overgave aan God)
- Gemeente (gemeenschap, ontmoete, eten, kerk, bidden, doop) & vorming van gemeenschap, kerkplanting

Hoe is gemeenschap dienst aan proces van geloofsgroei

Noorderlicht:

- Circuitje naast 'moederkerk'. Kerkgebouw beschikbaar en ds, diensten (laagdrempelig) gestart. Mensen konden zich er thuisvoelen, maar toch ook weer nieuw circuitje.
- Doelgroep is gebeukt en gekwetst, lastig commiteren.
- Mensen die meer kerklid gewend zijn, komen vaker.
- Maar ieder ervaart het als familie
- Bij de meer open activiteiten/gemeenschappen (teams, activiteiten, noordergroepen) meer de gedeukte groep aanwezig. Dienen-eerst route. Komen niet altijd, maar toch ook wel in viering terecht.
- In elke vorm van gemeenschap willen we iets van Christus laten zien.

- Gastvrije huiskerk passen niet in de yuppen cultuur.
- Werkt iets niet voor iemand, verzinnen we wel wat.

Thuis in West:”

- Eten en dan soms ook bijbelstudie, centrale moment.
- Daarnaast ook samenleven door de week heen. Ook via de app.Geeste;ijk en praktisch het leven delen.
- Kerkplantingen leiden landelijk tot nieuwe mensen, maar nog steeds weinig.
- Viering formaliseert dat wat er al is, maar het wordt dan wel een meer eenrichtingsverkeer, mensen en hun inbreng zijn dan minder vrij.
- Je hebt verschillende kerken nodig om verschillende mensen te bereiken.
- Viering kan ook veilig zijn als anonieme verkenning.
- Vieren is samen vieren dat God God is. Dat kan je niet doen met mensen die God nog niet kennen, en hen daarin meesleuren.
- We kunnen en moeten niet bedenken wat voor iedereen het beste is.

Naast deze persoonlijke basishouding hebben we bij bepaalde fasen ook **gerichte activiteiten**. In de fase van het bewerken zijn dat de diaconale activiteiten. Die geven ons prima kansen om contacten te maken met wijkbewoners. Bij de fase van het zaaien kun je denken aan de kinderbijbelclub, maar ook aan de Connect-tijd op zondagavond na de buurtmaaltijd. We praten dan samen over thema's waarbij de bijbel opengaat. Verder hebben we in kleine kring Tafelgesprekken rond "spiritualiteit", waarin we met buurtbewoners met spirituele belangstelling open gesprekken voeren over God en geloven. Met de tieners willen we ook iets missionair gaan opzetten in deze zaai-fase. In de fase van het planten gaat het om Ontdekgroepjes, die we met 'personen van vrede' doen, rond de Bijbel. In het verleden deden we wel eens een Alpha-cursus en dat is voor de toekomst zeker niet uitgesloten.

GiS:

- Door contacten en relaties in het 'cluster' samen, is de drempel lager om naar de kerk/viering te gaan.